

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича
Факультет історії, політології та міжнародних відносин
Кафедра всесвітньої історії

**Індіанське питання в діяльності урядів США (1775-1890 рр.): політичний,
соціально-економічний та освітній аспекти**

Дипломна робота

Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:
студентка 6 курсу, групи 602
спеціальності 014 Середня освіта
(історія)
Салиго Марина Володимирівна
Керівник: к.і.н., доц. Мінасєв А.В.

Рецензент:

Чернівці – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. «Індіанське питання» в документах, договорах та президентських промовах.....	14
1.1 Війни за незалежність США та її наслідки для індіанських племен.....	14
1.2 Еволюція поглядів представників американських правлячих кіл на вирішення «Індіанського питання» (1775 -1861 рр.).....	18
1.3 Індіанське питання від Громадянської війни до бійні на Вундед-Ні.....	29
РОЗДІЛ II. Соціально-економічний вплив американського уряду на індіанські племена.....	36
2.1 Торгівельна політика США з корінним населенням.....	36
2.2 Вплив американського уряду на соціальний устрій індіанських племен.....	43
2.3. Переселенська кампанія. «Дорога сліз».....	48
РОЗДІЛ III. Освіта та просвітництво індіанців.....	57
3.1 Колоніальний етап та політика просвітництва «дикунів».....	58
3.2 Місіонерські школи.....	62
3.3 Започаткування шкіл-інтернатів.....	66
ВИСНОВКИ	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ	76

ВСТУП

Актуальність дослідження:

Варто розуміти теперішню важливість та першість США в економічному та політичному аспектах на геополітичному рівні. Формування політичних векторів на міжнародній арені, стабільність розвитку економіки, соціальної структури та інших аспектів політичного добробуту США відбувалось ще за часів колонізації Нового світу.

Історична пам'ять, яка існує в американському суспільстві досі, висвітлює не лише позитивні сторінки діяльності урядів США. Звичайно, кожна країна методом проб та помилок розробляє свою особливу структуру політичного курсу, ставлення до етнічних меншин та інші фактори. Однією із болючих сторінок в історії США, яка висвітлює певну жорстокість та упередженість є – «індіанське питання».

Дослідники по-різному ставляться до даного питання, однак сходяться до думки, що США тікаючи під час Війни за незалежність США від гніту уряду Британії, кровожерливих амбіцій метрополії – самі перетворились на колонізаторів та винищувачів.

Історія взаємовідносин уряду США та індіанських племен кардинально вплинуло на становлення країни. Торгівельні стосунки із корінним населенням континенту в період ранньої американської історії були для адміністрації США досить важливим компонентом як внутрішньої, так і зовнішньої політики.

Під приводом торгівлі американський уряд міг нав'язувати індіанцям свої плани, змушували їх підкорюватись політичному курсу країни, а також впливали на зовнішньополітичний курс самих племен. Розглядаючи процес організації механізму торговельних угод США з аборигенами, дозволяє краще зрозуміти вектори сучасної зовнішньої політики, яка базується на методі економічного впливу на інші країни.

Вивчення ідеологічних мотивів налагодження взаєностосунків дозволяє побачити на які основи спирався уряд країни, пояснюючи свій політичний курс стосовно корінного населення. Це дозволить більш об'єктивно оцінювати ідеологічну складову сучасної зовнішньої та внутрішньої політики США.

Характеристика просвітницької та освітньої діяльності уряду США щодо індіанських племен, висвітлює політичний вектор асиміляції корінного населення. Жорстокими методами, психологічним тиском, відлученням від витоків свого племені із молодого індіанського покоління бажали створити прихильників американського суспільства. Спроби «цивілізації» племен не полишались довгий період, до поки не визнали індіанське населення частиною американського суспільства, тобто не надали статус громадян.

Повного включення індіанців в американське суспільство не відбулося і досі. Самобутня культура племен продовжує існувати окрема від американського «світу». Створені резервації та школи наче надають стандартну американську освіту, але все рівно відокремлюють та показують «інакшість» племен людей.

Політика експансії, асиміляції, переселення та постійні військові сутички, значно вплинули на демографічну ситуацію корінного населення. За даними перепису 2010 року, індіанці налічували лише 1,6 % від загальної кількості населення США. Хоча в 2000 р. уряд США приніс привселюдне вибачення за довготривалу політику винищення корінного населення, однак, це вже ніколи не змінить сучасних реалій.

Сучасники називають США країною толерантності та мультикультурності. Це справді так, але до такого свідомого осмислення рівності людей не залежно від кольору шкіри чи етнічного походження відбулось не одразу, що здається дивним на перший погляд. Адже, всі предки сучасних американців були переселенцями із різних країн Європи, мали різні релігійні уявлення, ідеали та ідеї. Однак, їм вдалось об'єднатись в єдину, розвинену націю, яка і дотепер вважає себе оплотом «цивілізованого» життя та мовцем явного призначення.

Мета дипломної роботи – дослідити еволюцію політики уряду США впродовж 1775 по 1890 рр. щодо індіанських племен та їх територій.

Завдання дипломної роботи:

- Проаналізувати взаємовідносини індіанців та колоністів до та під час Війни за незалежність США;
- Прослідкувати еволюцію поглядів щодо «індіанського питання» президентських адміністрацій в зазначений період дослідження;
- Висвітлити місце індіанських племен в державотворчих документах США;
- Охарактеризувати значення просвітницької політики індіанських племен в контексті експансіоністських планів;
- Проаналізувати зв'язок торгівельної та експансіоністської політики уряду, щодо індіанських територій;
- Виявити вплив американського уряду на соціальну структуру населення племен;
- Пояснити зміст переселенської компанії тубільців у створенні резервації та їх фактичну безправність, щодо даних територій;
- Описати переселенську компанію Ендрю Джексона «Дорога Сліз» та її вплив на подальшу політику переселення племен у резервації;
- Висвітлити процес асиміляції індіанських племен через політику просвітництва та освіти;
- Охарактеризувати вплив місіонерських шкіл та шкіл-інтернатів на процес включення молодого покоління індіанців в американське суспільство;
- Зазначити основні методичні помилки в організації освітнього процесу для корінного населення.

Об'єкт дослідження – «індіанське питання» у внутрішній політиці США.

Предмет дослідження - політика США щодо індіанських племен в період з 1775 р. по 1890 р.

Хронологічні межі дослідження охоплюють від 19 квітня 1775 р. до 29 грудня 1890 р. Нижня межа досліджена обґрунтовується початком Війни за незалежність США та, відповідно, формуванням «індіанського питання». Верхня межа дослідження обґрунтовується останнім великим зіткненням між індіанцями та американською армією на Вундед-Ні.

Територіальні межі дослідження охоплюють штати, які були у складі країни або увійшли до її складу до грудня 1890 р.: Делавер, Пенсильванія, Нью-Джерсі, Джорджія, Коннектикут, Массачусетс, Нью-Йорк, Меріленд, Південа та Північна Кароліна, Вірджинія, Нью-Гемпшир, Род-Айленд, Вермонт, Кентуккі, Теннессі, Огайо, Мічиган, Індіана, Алабама, Флорида, Іллінойс, Міссісіпі, Луїзіана, Арканзас, Міссурі, Вісконсин, Міннесота, Мен, Айова, Техас, Каліфорнія, Орегон, Канзас, Невада, Небраска, Колорадо, Північна Дакота, Південа Дакота, Монтана, Вашингтон, Айдахо, Вайомінг та західну частину американського фронтиру.

Методи дослідження.

Під час написання роботи автор використовував такі методи історичного дослідження: історико-генетичний, емпірико-теоретичний, порівняльний, системний, індукційний, аналіз, хронологічний.

Історико-генетичний (історизму) метод, який включає в себе послідовне розкриття та виявлення причинно-наслідкових зв'язків, закономірності історичних подій у даному дослідженні практично застосовується при:

- Аналізі початкового формування взаємовідносин між тубільцями та колоністами;
- Висвітлені наслідків Війни за незалежність, англо-американської війни, Громадянської війни, локальних військових сутичок на формування «індіанського питання»;

- Визначені впливу уряду на формування освітнього та просвітницького процесу. Розкриті заємов'язку між політикою асиміляції та створенням безпосереднього освітнього процесу;

- Ознайомлені з впливом політикою уряду на свідомість американського суспільства та формуванні у свідомості громадян США двоякого уявлення про індіанців.

Порівняльний метод, який включає в себе розкриття сутності явищ за подібністю та відмінністю їх властивостей, активно застосовувався при написання дослідження. У роботі метод порівняння використовувався при співставленні політики президентів США, щодо індіанського питання. Порівнянні ставлення племен, щодо різних векторів політики американського уряду: економіки, освіти, просвітництва, соціальної структури, військових виступів та їх впливу на культуру, свідомість, статус самих індіанців.

Метод індукції відображається у простежені втілення політики уряду на прикладі певних індіанських племен (одиночних випадків). До загального висновку, для опису політичної картини. Це стосується впровадження освітніх закладів, такі як місіонерські школи та школи-інтернати, та їх ефективності в вихованні індіанських дітей у проамериканському дусі. Також метод індукції застосовувався автором в безпосередньому описі політичних курсів, щодо індіанського питання, ключових постатей США: Дж. Вашингтона, Т. Джефферсона, Е. Джексона, М. Ван Бюрена, Ф. Пірса та конгресменів з різних штатів.

Метод аналізу застосовувався автором при структуруванні змісту та наповненості магістерської роботи. Розподілу отриманої інформації з літератури та джерел на складові елементи для кращого написання тексту дослідження. До прикладу, виділення просвітницьких та освітніх дій уряду для осмислення ідеологічного вектору, щодо асиміляції молодого індіанського покоління. Або

під час висвітлення головних локальних сутичок за території та їх вплив на загальну політичну картину.

Метод синтезу використовувався автором на останньому етапі магістерської роботи – висновках. Синтез допоміг цілісно підійти до результатів роботи та визначити всі необхідні взаємозв'язки.

Варто зазначити про хронологічний метод в поєднанні з проблемним. Тобто кожний розділ даної дипломної роботи має своє проблемне питання, яке висвітлювалось у відповідних підрозділах у хронологічній послідовності. Крім того хронологічний метод допоможе осягнути особливості історичної дійсності, в якій опинилось корінне населення континенту.

Історіографія дослідження:

Дане питання мало досліджене у вітчизняній історіографії. Для кращого розуміння, варто поділити літературу даного дослідження на дві категорії: спеціальні дослідження та загальні праці.

Де загальні праці описують процеси формування американського суспільства, політичні курси різних президентських урядів, важливі історичні події, які впливали на свідомість, економіку, соціальну структуру США. Звичайно побіжно у цих працях, як про етнічну меншину, згадується і за корінне індіанське населення. Також сюди варто віднести праці, які стосуються самобутнього побуту, релігій, культури, соціальної структури індіанців в до колоніальний та колоніальний періоди.

Спеціальні дослідження охоплюють більш конкретні аспекти взаємодії американського уряду із племенами, політики уряду США та становища племен відповідно до певного політичного впливу. Розкривають позитивні та негативні економічні, соціальні, культурні, освітні впливи «цивілізованого світу» на різні індіанські племена. Також описують правовий статус індіанського населення, аналізують фінансові та земельні взаємодії через договори. Висвітлюють

відмінність поглядів в середині американських правлячих кіл щодо методів впровадження територіальних амбіцій штатів.

Серед загальних праць по історії Америки та формування американського суспільства даного періоду слід відмітити таких зарубіжних науковців: Бурстін Д. [36-38], Вард Г. [39], Зинн Г. [42] та Хайдекинг Ю. [69], Фостер У. З. [66], Джейнс В. [41]. Серед російських науковців у даній темі варто зазначити: Согрин В. В. [57-58], Фурсенко А. А. [68] та Яковлев Н. Н. [71].

Д. Бурстін у своїх книгах «Американцы: национальный опыт» та «Американцы: демократический опыт» описує формування політики, економічного потенціалу, культури та національно-демократичної свідомості населення США. Звичайно, згадуючи про корінні народи континенту та їхні сутички за території із американським урядом та самими американцями.

Щодо Г. Варда та його роботи «История США» - у книзі коротко описані події у хронологічній послідовності, починаючи від перших поселень та закінчуючи XXI ст. Варто відмітити, що автор не оминає військові сутички, закони та інші факти, які стосуються взаємостосунків між індіанськими племенами та США.

Варто звернути увагу на працю Г. Зинна «Народная история США», де автор описує наслідки політичних, економічних та міжнародних явищ на американський соціум. Найбільша увага приділяється впливу на соціальні меншини даного періоду: рабів та індіанських племен.

У доробку Вільяма Джейнса «История американської освіти. Школа, суспільство та загальний добробут» характеризується поступовий розвиток американських шкіл протягом всього існування країни, ставлення до освіти у суспільстві. Крім того, яскраво відображається ставлення уряду та дії, щодо організації освітнього процесу для соціальних та національних меншин – індіанців в тому ж числі.

В.В. Согрин у своїй праці «Идеология в Американской истории от отцов-основателей до конца XX века» описує основні тенденції формування ідеології американського суспільства, в тому числі вказуючи місце індіанського питання. У книзі «Центральные проблемы истории США» коротко торкається формування політики щодо індіанських племен.

Варто відмітити доробок А.А. Фурсенко, де лаконічно описано взаємозв'язки індіанських племен із патріотами та британцями під час Війни за незалежність США.

Серед спеціальних досліджень по даній тематиці варто відмітити таких російських та зарубіжних авторів: Нелін Т. В. [52-54], Браун Д. [36], Данчевська О. Е. [40], Іванов І. Ю. [44], Ісаев С. А. [47], Полозова Е. М. [56], Стельмах В. Г. [59], Ковінгтон Дж. В. [78] та Тернера Ф. [61].

Найбільш відомим російським науковцем, який займається даною проблематикою, є Нелін Т.В., наукові доробки якого є фундаментальними.

Загалом його дослідження охоплює торгівельну політику перших президентських адміністрацій та Континентального Конгресу із індіанськими племенами. У своїх статтях, Т.В. Нелін чітко розмежовує особливості політичної діяльності Дж. Вашингтона, Дж. Адамс та Т. Джефферсона. Розкриває особисті погляди президентів, щодо «індіанського питання» та переосмислює значення торгівельних угод із аборигенами.

Варто відмітити книгу Стельмаха В. Г. «Тропою слез и надежд: (Книга о современных индейцах США и Канады)», яка охоплює період починаючи від перших знайомств колоністів із аборигенами та закінчуючи кінцем XX ст. У праці описано політичний, культурний, економічний вплив корінного населення та американців один на одного. Варто відмітити свідчення автора, що не лише США впливало на свідомість племен, а і культура індіанців широко розповсюджувалась та набувала популярності серед американців.

У статті Полозової Е. М. «Дорога сліз» описуються територіальні та людські втрати кожного із індіанських племен, які потрапили під політику переселення Ендрю Джексона під назвою «Дорога сліз». Подається аналіз по кожному племені «п'яти цивілізованих племен» (черокі, чикасо, чокто, кріки, семіноли). Характеризується ставлення індіанців у ХІХ ст., щодо даної проблеми, та історична пам'ять даній трагедії в сучасності.

Зауважуючи всі невдачі, проступки, які були здійсненні американськими агентами, місіонерами та урядом, Данчевська О. Е. проводить аналіз політики США щодо «індіанського питання» через призму розвитку освіти та культури протягом всього періоду співіснування «білих» та «червоношкірих». Данчевська О. Е. поділяє освіту індіанців у своїй праці на 3 періоди:

- Колоніальний (або просвітницький);
- Федеральний (місіонерські школи та школи-інтернати);
- Сучасний період.

Відповідно, для даного дослідження найбільше підходить інформація автора щодо колоніального та федеративного періоду.

Іванов І.Ю досить ґрунтовно описує в своїй статті «Американское общество и индейская политика властей в 1877-1881 годах.» взаємозв'язок між економічною та освітньою політикою уряду США. У статі досить детально описано процес формування шкіл-інтернатів та їх вплив на асиміляцію індіанців.

Також варто відзначити таких дослідників: Калашніков В. М. [49], Козачук О.О. [50], Філімонова М. А. [64], Шведов В. Г. [70].

Досить вагомою на висвітлення ставлення американського суспільства щодо індіанців є робота Філімонова М. А. «Двойственный образ индейца в культуре американского просвещения». У даній статті висвітлюється два протилежних ставлення, які побутували серед американців. Автор висвітлює про маніпуляцію з боку уряду щодо індіанців. В мирний час – «індіанці сини природи», а у кризовий період – «індіанці-дикуни».

Щодо зарубіжної історіографії, то американські дослідники цього питання мали більше переваг. Це пов'язано із можливістю мати постійний доступ до архівних документів. Крім того, тісний контакт із резерваціями, осередками індіанської культури, усної пам'яті та свідомості.

Політику адміністрації США по формуванню взаємовідносин з індіанцями в різні періоди вивчали Джекоб У. [77], Одонел Д. [80], Тьорнер Ф. [82]. Крім того варто згадати дослідження Мора У., Хармона ДЖ., Пручі Ф., Тейлора. С.

Аналізуючи історіографію даного дослідження можна помітити, що у вітчизняній науці дана проблематика є фактично недосліджена. Більша перевага у даній проблематиці в американських дослідників.

Джерельна база:

Джерельна база даного дослідження можна поділити на чотири основні категорії: законодавчі акти та договори, парламентська документація (послання до Конгресу), періодика та мемуари (творчі доробки, листи).

Щодо першої категорії, то сюди варто виділити основні закони США з 1776 р. по 1890 р., які стосувалися методів введення та регулювання торгівельної, освітньої, територіальної політики з індіанськими племенами. А саме: Декларація незалежності США 1776 р. [2], Статті Конфедерації 1781 р. [6], Конституція США 1787 р. [4], Закон про «переселення індіанців» 1830 р. [11], Гентський договір 1814 р. [24], 14 поправка до Конституції США [1] та інші.

Парламентські документи виражені у посланнях до Конгресу діючих президентів зазначеного періоду дослідження, які проявляли найбільшу активність у «індіанському питанні»: Вашингтона Дж. [27-33], Адамса Дж. [7-8], Джефферсона Т. [17], Джексона Е. [14 - 16], Бюрен М. [10], Тайлера Дж. [27], Полка Дж. К. [20 - 22], Пірса Ф. [19].

Так як «індіанське питання» набуло значної ваги на даний період розвитку держави, важливо аналізувати саме послання до конгресу. Адже у рамках

американської системи влади, глава держави у посланні фактично визначає вектор внутрішньої політики на наступний рік, аналізуючи попередній.

До третьої категорії у даному дослідженні відносяться газети [11, 26].

Щодо четвертої категорії у даному дослідженні відносяться епістолярні джерела [23], витяги із автобіографій [8], творчі доробки [3].

Джерельна база у достатній кількості представлена в електронних носіях і є легко доступною у загальному доступі.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, дев'яти підрозділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (82 найменування). Загальний об'єм роботи 80 сторінок.

РОЗДІЛ І.

«Індіанське питання» в документах, договорах та президентських промовах.

1.1 Війни за незалежність США та її наслідки для індіанських племен

Револьюційна боротьба США не оминула корінного населення континенту, яке мало власні мотиви для вступу у дане протистояння на боці тієї чи іншої сторони.

Делегати від колоністів та британців, після початку протистояння, прибули до індіанців із вимогами нейтралітету. Британці прагнули запобігти індіанським рейдам, розуміючи що це може спричинити перехід лоялістів до табору патріотів. Американці ж проводили політику нейтралітету, сподіваючись що індіанці взагалі не будуть втручатись в конфлікт, дозволивши патріотам самостійно розправитись з британською армією [80, с. 7].

Політика нейтралітету була вигідна колоністам, адже вони намагались запобігти формуванню англо-індіанського союзу. Їхні побоювання були не безпідставним, адже у британців були тісні відносини з корінними жителями. До того ж в 1775 р. британцями був створений Індіанський департамент, який був уповноважений вирішувати всі питання, що стосувалися корінного населення Америки. Колоністи ж не створили подібного інституту [49, с. 65].

Із початком військових дій індіанські племена розділились на два табори: один підтримував британську адміністрацію, в той час, як інший став на бік колоністів. Безперечно, індіанці виступали у цій боротьбі для отримання власної вигоди, як це було під час Семилітньої війни. Однак, як показав подальший хід історичних подій, вони не отримали жодних дивідендів.

Британський уряд, апелюючи до того, що накладав заборону для колоністів переселятись за Аллеганські гори, переконував індіанців в турботі та врахуванні

їхніх інтересів. Колоністи ж, як запевняли англійські емісари, навпаки, зацікавлені лише в захопленні індіанських земель і не зупиняться ні перед чим. Аргументи були доволі переконливими, а тому більшість індіанських племен підтримала британців [48, с. 147].

Для вирішення індіанського питання Другий Континентальний Конгрес 16 червня 1775 р. створив спеціальний комітет, мета якого полягала в розробці методів, необхідних для забезпечення і збереження дружби з корінними жителями [49, с. 71].

В «Декларації Незалежності» згадувалось про індіанців зовсім в інших тонах: «Він (король) викликав у нас внутрішні переживання і намагався підняти проти жителів нашої прикордонної смуги жорстоких індіанських дикунів, котрі ведуть війну, знищуючи поголівно всіх, незалежно від віку, статі і умов існування» [2].

Розглядаючи інший важливий для США документ, а саме «Статті Конфедерації», варто підкреслити, що в них індіанське питання майже не згадувалося. Натомість, в окремих пунктах зазначалось, що: «Жоден зі Штатів не має права починати війну без згоди присутніх на конгресі Сполучених Штатів; виключення з цього правила допускається тільки в тому випадку, коли Штат піддається ворожому нападу, або якщо він дізнається про намір якогось індіанського племені вторгнутися на його територію, а з огляду на неминучу небезпеку не можна буде втрачати часу в очікуванні розпоряджень від присутніх на конгресі Сполучених Штатів» [6].

В будь-якому випадку корінні жителі не розглядалися американцями в якості рівних собі, особливо коли мова йшла про завоювання нових територій. Зрештою, захоплення земель заклало основи для швидкого розвитку економіки незалежних штатів, у тому числі фінансового, оскільки цінність землі завжди прирівнювалась до грошей.

На початку 1783 р. між США та Британією було укладено мирний договір, який визнавав незалежність колоній. В березні та квітні того ж року ворогуючі сторони оголосили про закінчення воєнних дій. В кінцевому тексті Паризького договору, який був підписаний у вересні, індіанці не згадувались, а територія на Захід від Аллеганських гір, яка до того часу визнавалася британською адміністрацією як індіанська, передавалась у володіння Сполучених Штатів [58, с. 41].

Для завершення військових протистоянь на Західних кордонах США з індіанцями було підписано низку мирних договорів: Форт Стенвікс (22 жовтня 1784 р.), Форт Макінтош (21 січня 1785 р.), Форт Фінні (31 січня 1786 р.). Договір Форт Стенвікс, складений із Лігою ірокезів, обмежував територію проживання районом у західному Нью-Йорку. Другий договір був укладений із делаверами, оттава, чеєни та іншими племенами. Основна умова – переселення на визначену урядом територію та відмова від своїх колишніх володінь на користь США. Останній договір укладався із племенем шауні для визначення точних кордонів проживання [82, с.17].

Американський уряд запевняв, що землі та власність індіанців не будуть вилучатися без їх згоди. Хоча на практиці цей принцип постійно порушувався у масштабному просуванні на Захід та експропріації власності індіанців будь-якими методами.

За словами Е. Р. Дженінгса, американського політика та 2-го Державного секретаря США, білі громадяни штатів боролися проти британського імперського контролю на Сході і за встановлення власного імперського панування на Заході країни [42, с. 112].

Крім того, Е. Р. Дженінгс стверджував, що насправді просування за Захід континенту було необхідною умовою виживання для бідних американців, через те, що землі на Східному узбережжі контролювала правляча еліта. Таким чином,

бідняки створювали корисний захисний буфер для заможних, оскільки першою мішенню для індіанського томагавка був саме череп жителя фронтиру [42, с. 114].

На Північно-Західних кордонах країни почали наростати конфліктні ситуації між американцями та індіанцями за прикордонні території. Збереження миру можна було досягти завдяки політиці справедливості та захисту прав і власності індіанців. Тому 7 серпня 1786 р. Конгрес прийняв постанову про регулювання індіанських справ. Уряд утворив південний та північний індіанський відділ, де уповноважені особи мали надавати ліцензії на торгівлю з індіанцями [82, с. 18].

Постанова про регулювання індіанських справ знайшла своє місце та у важливому державному документі США – Конституції 17 вересня 1787 р. Безумовно, для свого часу, це був видатний документ, який проголошував створення єдиної демократичної республіки на американському континенті. Конституція США 1787 р. чинна і зараз із доповненнями у вигляді поправок [72, с. 39].

У цьому державотворчому документі лише у розділі 2 та 8 статті побіжно згадувалось про індіанців. У 2 розділі йдеться, що у палату представників не можна включати індіанців певного штату, адже вони не є платниками податків. Розділ 8 вказується про право регулюванням Конгресом торгівлі штатів із іншими країнами, штатами та індіанськими племенами [4].

Одразу помітні мінімальні положення про врегулювання відносин із тубільцями. Відсутність дискусії з цього питання свідчить про загальну згоду, що індіанські справи повинні залишатись у юрисдикції федерального уряду.

Враховуючи вище зазначене, можна дійти висновку, що індіанці також опинилися в таборі переможених. До того ж британський уряд після капітуляції не намагався хоча б якось захистити їх інтереси.

Загалом, Британія та Сполучені Штати вбачали в індіанських племенах лише додаткові сили, які могли б завдати втрат противнику під час військових

дій. Якщо на початку революції делегати від обох сторін запевняли корінних жителів у своїх «дружніх» намірах та вимагали або підтримки, або, принаймні, збереження нейтралітету, то після завершення протистояння ситуація кардинально змінилася. Індіанці, які надали підтримку британським військам, стали об'єктом експансії з боку колоністів. Останні відкрито винищували ці племена та приєднували їх території до новоутвореної держави.

Індіанцям не було відведено жодного місця в новій державі під назвою США, про що свідчать такі документи, як «Декларація Незалежності», «Статті Конфедерації», Паризький договір, Конституція 1787 р. та інші. Причому стосувалося це навіть тих племен, які підтримали колоністів у революції.

Закони та проекти, які були затверджені на Конгресі, не мали сильного впливу на ситуацію, що склалась у прикордонних територіях. Назрівання нової війни було зовсім не потрібне для молодої країни. Таким чином, президенти країни та їх адміністрація була у пошуку шляхів вирішення індіанського питання «безболісними» методами для США.

1.2. Еволюція поглядів представників американських правлячих кіл на вирішення «Індіанського питання» (1775 -1861 рр.)

«Індіанське питання» сформувалося в період колонізації Нового світу. Зміст «індіанського питання» полягає не тільки у співіснуванні на одному континенті людей із різним рівнем цивілізаційного розвитку, а у нещадній експансії територій, витісненні та знищенні корінного населення.

В північноамериканських колоніях це питання набуло значної актуальності під час Війни за незалежність та утворення Сполучених Штатів Америки. На рубежі XVIII - поч. XIX ст. воно підіймалось, зокрема, першими президентами США: Дж. Вашингтоном, Дж. Адамсом та Т. Джефферсоном, чий погляд формували подальшу політику керівних кіл країни [57, с. 27].

Головнокомандуюч Континентальної армії та перший президент Сполучених Штатів – Джордж Вашингтон, в період Війни за незалежність та після неї, змінював свої погляди, щодо методів та шляхів порозуміння з аборигенами. Ще за часів війни Дж. Вашингтон зрозумів, що врегулювання відносин із індіанцями слід здійснювати через торгівельні зв'язки, які перепліталися із усіма сферами політики племен. Згідно з думкою майбутнього президента, з аборигенами набагато було б простіше домовитись використовуючи монополію в торгівлі. В особистому листі до голови комітету в справах індіанців Дж. Дюана від 7 вересня 1783 р. Дж. Вашингтон говорив про необхідність сконцентрувати всю торгівлю с корінним населенням в руках уряду, щоб змусити їх діяти в інтересах США [13].

Фактично, до 1791 року перший президент не замислювався над зміною стратегії, поки відносини із корінним населенням не почали загострюватись. Жорсткі методи контролю не працювали, тому було вирішено зробити ставку на акультурацію аборигенів, що, згодом, стало ключовою частиною американської політики просвітництва кін. XVIII – поч. XIX ст. Головна мета плану акультурації полягала в поширенні елементів цивілізаційного способу життя серед корінного населення та їх мирне приєднання до США [52, с. 49].

В епоху Просвітництва постав концепт «дикості» тубільців порівняно із цивілізованим світом. Сам Дж. Вашингтон часто порівнював індіанців у своїх текстах із вовками або іншими хижаками.

Варто зазначити, що досі малодослідженою є політика та погляди щодо корінного населення другого президента Дж. Адамса (1797-1801 рр.). Існує думка, що Дж. Адамс мало цікавився індіанським питанням, спрямовуючи свою активність на зовнішньополітичні аспекти. Морський конфлікт між Францією та США у 1797 р., який погрожував перерости в повномасштабну війну, певною мірою пояснював відстороненість та обережність у політиці президента щодо корінного населення [49, с. 70].

У своїх спогадах Дж. Адамс швидше висміював індіанське населення у анекдотах або ставився до них нейтрально. Описуючи танці вождів одного із племен, другий президент зарозумілістю висловлює свою думку, що вони влаштували доволі «дикунське» святкування, хоча були досить ввічливими, як на аборигенів[8].

Найбільш відкрито та із певним захопленням до індіанських племен ставився третій президент США – Т. Джефферсон. Будучи не лише видатним політичним діячем, але й демократом та моралістом, упродовж свого життя він захоплювався культурою аборигенів. Це звичайно вплинуло на його погляди [57, с. 20].

Найчастіше у текстах Т. Джефферсона індіанці мали образ «благородного дикуна». Він виділяв такі якості, які хоробрість, хитрість у військових діях, стійкість при тортурах, любов до дітей та жителів свого племені, вірність у дружбі та стриманість [3, с. 148-149].

Хоча у політичній діяльності Т. Джефферсона також помітна амбівалентність висловлювань щодо індіанських племен. У тексті «Декларації Незалежності», автором якого був безпосередньо Т. Джефферсон, аборигени описувались, як агресори та маріонетки англійського уряду.

Варто сказати, що формування поглядів простого населення, літераторів та політичної еліти щодо «індіанського питання» відбувалось під тиском певних стереотипів, які у основі своїй були амбівалентними. Аналізуючи листи, спогади та праці перших трьох президентів США, можна побачити певну особисту приязнь до «екзотичної культури» аборигенів. Хоча у політичній діяльності більше простежувалося висвітлення «індіанця» із негативної сторони.

Наступник Т. Джефферсона на посаді глави держави у 1808 р. став Дж. Медісон (1809-1817 рр.), також відомий як «батько конституції» США. Варто додати, що між Т. Джефферсоном та Дж. Медісоном була певна приязнь, яка виникла на фоні партійної боротьби у молодій республіці. За каденції

Т.Джефферсона Дж. Медісона було призначено міністром закордонних справ країни [69, с. 109].

За каденції Дж. Медісона відбулась подія, яка мала певні наслідки для подальшого занепаду політики мирного просвітництва корінного населення – Англо-американська війна 1812-1815 рр.

У своєму повідомленні у 1812р., Дж. Медісон однією із чотирьох причин початку війни виділяє: підбурення індіанських племен з боку Британії до військових дій проти американських поселень [18].

Такі висновки Дж. Медісона були не безпідставними, адже уже декілька років племена шоні шукали союзників для відкритої боротьби проти колонізаторів. Серед політичних кіл США дана ситуація підігрівалась виступами депутатів із штату Кентуккі Р. Джонсона та Г. Клея. У своїй промові вони красномовно стверджували, що слід окупувати певні території Канади та фронтиру, де індіанці знаходились під впливом Британії. Слід розуміти, що у цих голосних заявах помітне бажання західних штатів до загарбання більших територій та відтиснення корінного населення далі на Захід континенту [62, с. 72-73].

Варто згадати і про самого вождя шоні Текумсе та його брата «пророка» Тенскватава. Текумсе намагався створити конфедерацію племен, для створення об'єднаної армії. У 1808 р. на території Індіани був заснований штаб союзу, що супроводжувалось сильною опозицією з боку губернатора У. Г. Гаррісона. У битві при Тіпеканое 1811 р. У. Г. Гаррісон задав нищівного удару по конфедерації індіанців, в результаті чого вона розпалася. Вождь Текумсе тікає до Канади, де згодом воює на боці Британії у війні проти США. Вождь шоні помирає у 1813 р. у битві на Темзі [42, с. 74].

На боці Великої Британії у війні виступає також вождь племені сауков Черний Яструб (Макатавімешекака). Загалом, на 1813 р. у лави британської армії було мобілізовано 3,5 тисячі індіанців [62, с. 118].

У своїх закликах до індіанських племен Текумсе заявляв: «Нехай згине біла раса. Вони загарбали вашу землю, розбестили ваших жінок, розтоптали прах ваших мертвих. По кривавій стежці їх потрібно гнати назад – туди, звідки вони прийшли!». Вождь проголошував не дійсними всі територіальні договори індіанців із США: «Продати країну!? Чому б не продати повітря, хмари, велике море разом із землею?» [74].

Така активізація індіанських племен на початковому етапі війни – похитнуло свідомість американського суспільства. В очах американців – індіанці були «диким» авангардом британської агресії, який загрожував фізичному знищенню жителів американського Заходу. Це посилювало антибританські та антиіндіанські настрої в середині суспільства та вплинуло на конгресменів.

Частина індіанців, які належали до «п'яти цивілізованих племен» (черокі, чикасо, чокто, кріки, семіноли), були на боці США. Понад тисячі тубільців служили в американській армії. Вождь племені чокто Пушматаха, так званий «індіанський генерал», брав участь у англо-американській війні на боці США на чолі свого племені. Раніше він відмовив Текумсе в співпраці та підтримці британських військ. Індіанці брали участь у відомій битві під Новим Орлеаном в війську Е. Джексона. Війна знову стала трагедією для корінного населення континенту, розділивши племена та направивши один проти одного [62, с. 91].

Серед племені кріків, які займали значну частину Джорджії, Алабами і Міссісіпі, стався розкол: одні бажали прийняти цивілізацію та жити у мирі із білими, інші відстоювали свою землю, культуру. Останні називали себе «Червоними прутами», та у 1813 р. по звирячому розправились з 250 поселенцями Форта Мімс. У відповідь на це, генерал Е. Джексон спалив поселення кріків, вбивши чоловіків, жінок та дітей [42, с. 142-143].

Війна закінчилась підписанням 24 грудня 1814 р. Гентського договору. Відверто кажучи, переможців у Англо-американській війні не було, але у програші були індіанські племена. Під час підписання договору ні одною із

сторін не враховувались інтереси корінного населення. Лише у 9 пункті Гентського миру зазначалось про припинення конфронтації із індіанськими племенами з боку США та з боку Британії [24].

Варто також зазначити п'ятого президент США Дж. Монро (1817-1825 рр.), який у багатьох сферах своєї політичної діяльності дотримувався курсу своїх попередників, «індіанське питання» не стало виключенням. Найгучнішою подією за період каденції Дж. Монро, яка пов'язана із корінним населенням, стала перша семінольська війна. Ця війна розпочалась із каральної експедиції Е. Джексона над семінольським плем'ям Флориди, що викликало обурення на міжнародній арені та посилювало нестабільність країни [39, с. 75].

З 1814-1824 рр. було підписано ряд територіальних угод з індіанцями, які проживали на Півдні. Американцям відійшла більш ніж половина індіанських територій в Алабама та Флориди, третина у Теннессі та п'ята частина у Джорджії та Міссісіпі. Ці території стали основою для «королівства хлопку» - рабовласницьких плантацій. За період головування Дж. Монро, до Сполучених Штатів були приєднані нові штати: Міссісіпі (1817 р.), Іллінойс (1818 р.), Алабама (1819 р.), Міссурі (1821 р.) [42, с. 165].

Політика мирного просвітництва індіанських племен починає занепадати після Англо-Американської війни 1812-1815 рр. Це пов'язано із декількома чинниками: розкол серед індіанських племен під час вибору союзника у війні, що показало ворожу налаштованість проти штатів; зміни в ставленні американців щодо аборигенів, що пов'язано із бажання подальшого просування і захоплення територій на Заході.

На політичній арені в образі «борця проти дикунів» починає позиціонувати Е. Джексон. Ворожа налаштованість проти індіанців в подальшому прослідковується в його політичному курсі на посаді глави держави.

В політичній свідомості американців Ендрю Джексон символізує першого президента, який не був вихідцем з керівних кіл плантаторської еліти. Він

уособлював собою тип неосвічених, невихованих і напрочуд сміливих людей із Заходу. Не маючи багатой спадщини, Е. Джексон досягнув свого кар'єрного зростання сам. Проте найбільше він запам'ятався в історії США своєю запеклою ненавистю до індіанських племен [69, с. 148-149].

Е. Джексон починає позиціонувати на політичній арені США під час Англо-американської війни. Фактично у 1814 р. він став національним героєм, коли в ході битви при Хоршуту-Бенд проти 1 тисячі кріків, він знищив 800 індіанців із незначними втратами для власного війська. Відомо, що на боці генерала воювало плем'я чирокі, яким була обіцяна підтримка уряду. Воїни плем'я чирокі виграли битви проти побратимів кріків на славу Джексона [42, с. 146].

Генерал Е. Джексон, під час переговорів із крікським вождем Великим Воїном заявляв, що у праві відібрати всі землі племені, так як вони не поважали могутність Сполучених Штатів. Тому 9 серпня 1814 р. був підписаний договір, за яким у кріків були забрані землі західної Джорджії і частини Алабами, в якості компенсації за вбитих американців [74].

Ще одна відома сутичка із індіанцями до вступу на пост глави держави – Перша семінольська війна (1816-1819 рр.). У ході своєї каральної експедиції до кордону із Флоридою Е. Джексон вийшов за межі своїх повноважень, що викликало численні наслідки для США на міжнародній арені [69, с. 150 - 151].

Вступ Е. Джексона на пост президента США відбувся 4 березня 1829 р. У своєму першому щорічному посланні до Конгресу (08.12.1829 р.) він відкрито заявляє, що бажання побудувати цивілізацію серед індіанців - зайшло в глухий кут та іде на шкоду племенем. Крім того, це заважає купувати території аборигенів та відтискати їх далі на Захід. Щодо деяких племен Джорджії та Алабами, які швидкими темпами інтегрувались в цивілізаційне життя американців, Е. Джексон запевняв Конгрес у необхідності відмови їм у створення

власних незалежних урядів, адже, за його словами, це суперечило Конституції США [14].

Вже 26 травня 1930 р. Конгрес США прийняв висунений Е. Джексоном закон про «переселення індіанців». Основний зміст закону - переміщення племен з південно-східних територій на дикі землі Великих Рівнин [38].

У другому посланні до Конгресу (06.12.1830 р.) Е. Джексон виголошував своє задоволення щодо прийняття закону про «переселення індіанців». Президент переконував конгресменів, що саме такий вектор змін у політиці щодо «індіанського питання» надасть не тільки територіальні, а і грошові переваги для США, зміцнить штати та американське суспільство. Переселені племена більше не будуть надокучати жителям американського фронтиру військовими сутичками, а самі індіанці житимуть у гармонії із собою, своєю владою та не будуть залежні від США та цивілізації [15].

Аналізуючи третє щорічне послання до Конгресу (06.12.1831 р.) можна помітити, що глава держави задоволений, що більшість індіанців погоджуються на мирне виселення. Також доповідає, що плем'я чокто та чикасо вже здійснюють першу хвилю переселення із штатів Міссісіпі та Алабами, звільняючи землі для громадян Америки. Е. Джексон висуває думку, що саме після переселення всіх індіанських племен із території Сполучених Штатів – дасть змогу мирному існуванню американців в Огайо, Індіані, Алабамі та інших штатів, де виникали сутички із аборигенами [16].

Всі повноваження здійснення політики щодо аборигенів на індіанській землі перейшла в компетенцію спеціально створеного для цього в 1834 р., в складі міністерства внутрішніх справ, Бюро у справах індіанців [59, с. 12].

Зміна вектору політики американського уряду на чолі Е. Джексона було очікуваним, адже із початку своєї політичної кар'єри він яро виступав

проти індіанських племен. Закон про «переселення індіанців» 1830 р. викликав багато дискусій в Конгресі, але був прийнятий. У своєму другому посланні до Конгресу Е. Джексон переконував конгресменів, що цей закон піде на користь, як США у економічному та політичному плані, так і індіанським племенам, адже допоможе зберегти їхню культуру.

Запропонована ідея виселення індіанців за межі штатів була підтримана не тільки конгресменами у 1830 р., а і американським суспільством. Наступні президенти США по своєму підтримували та впроваджували програму Е. Джексона, щодо «індіанського питання». Громадянська війна (1861-1865 рр.) стала переломною для багатьох векторів американської політики.

Восьмий президент США Мартін ван Бюрен (1837-1841 рр.) був наступником Е. Джексона у політичному курсі розвитку США. «Індіанське питання» не було виключенням. Новий президент успадкував від попередника не тільки політичну програму, а і кризу у країні та Другу Семінольську війну [39, с. 82].

У своєму першому посланні до Конгресу (05.12.1837 р.) М. ван Бюрен виголошував про індіанців, що політика переселення дієва і вже показує плюси для американського суспільства. Також вказано, що переселення племен із Північних штатів буде здійснюватися у такому ж обов'язковому порядку. Звичайно, президент зазначає, сутички та опір серед індіанців присутній, але вони швидко вирішуються [10].

Згадуючи про десятого президента Дж. Тайлера (1841-1845 рр.), варто зазначити, що його позиція у ході політики щодо індіанців не була активною. Варто відзначити, що у держави були значні проблеми у внутрішній економічній ситуації, тому всі свої сили та увагу глава держави приділяв поліпшенню економіки [69, с. 179-180].

Аналізуючи перше послання до Конгресу Дж. Тайлера, слід сказати, що він максимально у доброзичному тоні відзначав індіанців. З радістю повідомляв

присутніх, що війна у Флориді з корінним населенням закінчилась і вони мирно переселені на Захід. Також президент зазначив, що із всіма іншими племенами вони «насолюються благами миру» і що надалі їм потрібно виконувати свої обов'язки, щоб мир був збережений [25].

Дж. Н. Полк (1845-1849 рр.) – був більш активний у політиці щодо індіанського питання. Зайнявши посаду президента у 1845 р. політики не вірили у його здібності керуючого державою. В перше виникає поняття «явного призначення» США. У газеті «The Morning News»¹ опублікована стаття Дж. О'Саллівана у якій він говорить про «явне призначення» Сполучених Штатів зайняти весь континент. Зрозуміло, що така голосна доктрина загрожувала мирному існуванню корінних племен на Заході [39, с. 85].

Бюро у справах індіанців, яке було створене ще у 1834 р. тепер передавалось під керівництво Міністерства внутрішніх справ. Армія не бажала втрачати контроль над індіанцями, тому функції розділили, досягнувши необхідного компромісу: військові забезпечували охорону і поселенців і основних шляхів сполучення від войовничих племен, перешкоджали збройним нападам аборигенів з території резервацій, захищала індіанців від вторгнень білої людини; Міністерство внутрішніх справ цікавило дотримання зобов'язань за договорами, освіта, християнізація, примирення племен [55, с. 65].

Під час президенства З. Тейлора (1849-1850 рр.) та М. Філлмора (1850-1853 рр.) відносини між урядом та індіанцями були досить спокійними. Нові коливання у політиці щодо індіанського питання відбулися при вступі на пост глави держави Ф. Пірса (1853-1857 рр.). Варто звернути увагу, що президенство Ф. Пірса пройшло у часи внутрішньополітичної напруженості: суперечності під Півднем та Північчю щодо рабства, проблеми заселення нових територій у Каліфорнії та Орегону, необхідність будівництва залізничної дороги та

¹ Дослівно «Ранкові новини»

врегулювання наростаючих конфліктів із індіанськими племенами Великих Рівнин [69, с. 213].

У своєму другому щорічному посланні до Конгресу (04.12.1854 р.) Ф. Пірс підсумовував, що напади індіанців на поселення поселенців зросли і що кількості військових, які мають повноваження захищати мир на цих територіях, не вистачає [19].

В основному індіанськими справами, за часів президенства Ф. Пірса, займався його найближчий соратник та військовий міністр Джефферсон Девіс. Дж. Девіс був відповідальний за проведення державної політики щодо індіанців та наполягав на підкоренні «червоношкірих». В цьому він бачив початок будівництва омріяної тихоокеанської залізничної дороги [69, с. 213].

Вождь племен сукваміш та дуваміш Сіетл виголосив звернення до президента у 1855 р. У його промові чітко помітна недовіра до «Вашингтонського Великого Вождя» та його обіцянок миру, за умови добровільного продажу землі. Далі вождь стверджує: «Як можна купити чи продати небо над нами чи тепло землі? Навіть думки про це чужі для нас. Нам не належить ні свіже повітря, ні блиск води. Як же їх можна у нас купити? Кожний сантиметр цієї землі священні для мого народу....». Головний зміст листа – пояснити відмінність між «білими» та «червоношкірими» у їхніх цінностях та ставленні до природи. Сіетл обіцяв, що подумає над пропозицією уряду [23].

Аналізуючи лист вождя Сіетла, можна помітити розчарування у договорах із урядом США. Вождь розуміє, що навіть погодившись продати землю, він не вбереже своє плем'я від американців та їх зброї. Переломний момент у свідомості індіанців, які починають розуміти назріваючі апетити США та ідеї «явного призначення».

Загострення стосунків між Південими та Північними штатами почало розгортатись ще із 1850-х р. Під час каденції Ф. Пірса наростали настрої неминучої Громадянської війни між рабовласницьким Півднем та

капіталістичною Північчю. Напруженість відносин в уряді впливала і на рішення, щодо «індіанського питання» [39, с. 88-89].

Варто зазначити, що у Громадянській війні (1861-1865 рр.) індіанці знову служили в армії США у ролі скаутів-розвідників. Перші індіанські військові формування виникли у 1862 р. та налічували всього лиш 75 осіб. Такі угруповання були необхідні США для введення бойових дій із войовничими до США племенами [65, с. 69].

Продовження курсу політики Е. Джексона, щодо «переселення індіанців» у поєднанні із деякими рисами просвітництва, активно використовувалось та впроваджувалось його наступниками. Фактично всі штати були звільнені від індіанських племен, за виключення невеличких поселень, які підпорядковувались федеральному уряду.

1.3 Індіанське питання від Громадянської війни до бійні на Вундед-Ні

Громадянська війна стала переломним моментом економічному, соціально-політичному розвитку США. Наростання суперечок щодо питання рабства між Південними та Північними штатами була центральною у даному конфлікті, однак не єдиною віхою. Економічні, соціально-політичні та культурні аспекти суперечностей – були важливими складниками назрівання військової ситуації. Індіанські племена, як і будь-яких конфліктах Сполучених Штатів, розділились та підтримували як США, так і Конфедератів.

Центральною постаттю даних подій одноголосно можна вважати Авраама Лінкольна – шістнадцятого президента та ідейного наступника «батьків-засновників», який виступав за збереження республіки та демократії. З індіанськими племенами Авраам Лінкольн мав свої рахунки, адже у 1832 році брав участь в війні із індіанськими племенами «Чорний сокіл». Отримавши чин

капітана, Лінкольн покинув армію, але в подальшому він неодноразово мав справу із індіанськими племенами [69, с. 228].

Індіанські території, які знаходились по сусідству із воюючими штатами – потрапляли під пильний нагляд ворогуючих сторін. Однак, Дикий Захід, де індіанські племена продовжували жити самотнім життям, потерпів не менше від Громадянської війни та особливо від її наслідків. Аборигени по власній волі або випадково були втягнуті в бойові дії 1861-1865 рр. [43].

Їх участь мала різні причини, починаючи від полярності поглядів в середині племені та взаємовідносинами із штатами та урядом і закінчуючи близькістю племінних територій до театру воєнних дій [73, с. 245].

На прикладі Семилітньої війни (1756–1763), Війни за незалежність (1775-1783 рр.), Англо-американської війни (1812 - 1815 рр.) можна помітити важливу тенденцію, яка стосувалась індіанських племен. Корінне населення розглядали та використовували, як додаткову військову силу в тилу. Їхні бунтівні дії на території фронтиру розпорозували увагу військ та допомагали отримати бажанні результати для воюючих сторін. В кінцевому результаті інтереси племен не розглядались, а їхнє політичне, економічне та соціальне становище ставало ще гіршим. Громадянська війна не була виключенням.

Федеральна влада закликала індіанців залишати нейтралітет. Однак, жителі півдня активно намагались залучити аборигенів до дій, адже індіанські території мали стратегічне місце в тилу північних штатів. Стотисячне корінне населення, що проживало на цих територіях, пережили страшні роки переселень, голоду, епідемій та насилля з боку уряду США, вважались Конфедерацією чудовою зброєю.[43]

Уряд півдня копіював методи індіанської політики Англії, залякуючи і підштовхуючи корінне населення на виступи проти Півночі. Джейм Грин, один із політичних діячів Півдня, стверджував, що лідери Конфедерації розглядають

аборигенів, як потужну та важливу силу на Заході, яка допоможе зупинити просування армії Півночі на Північний-Захід [76, с. 49].

Налаштований проти федерального уряду склад Індіанського бюро підтримували та підбурювали опозиційні настрої в племенах. В травні 1861 року армія федерації покинула форти на індіанських територіях, командування півдня швидко зайняла ці землі та створили особливий військовий округ на чолі з генералом Маккаллохом. Таким чином, конфедерати отримали змогу контролювати корінне населення, підсилюючи силу агітації агентів Індіанського бюро за допомогою зброї [43].

Альберт Пайк проводив переговори між Півднем та «п'ятьма цивілізованими племенами», адже довгий час проживав серед чокто та черокі і був знайомий із вождями. Його завдання полягало в тому, щоб переконати племена розірвати раніше підписаний договір з федерацією і виступити на боці Конфедерації. Серед племен точились суперечки, щодо пропозиції Пайка та уряду Півдня. Основна частина індіанців не бажали воювати та допомагати військам Півдня [43].

17 лютого 1861 року на об'єднаних зборах черокі, кріки та семіноли вирішили дотримуватись договорів, як раніше були заключені із урядом США. Вождь кріків Опотлояхола написав Лінкольну про положення племен та згадав про обіцянку захищати індіанців та їх території. Авраам Лінкольн відповів, що: «суперечності між Північню та Півднем не мають ніякого відношення до корінного населення», - та закликав кріків та інші «цивілізовані племена» зберігати нейтралітет [76, с. 53].

Не всі аборигени дотримувались вказівок Вашингтону. Деякі племена все рівно підтримали Південь, але були і прихильники федерації. Індіанці почали служити в армії США, в якості скаутів-розвідників. Елі Паркер, індіанець із племені сенека, став до кінця війни полковником та отримав славу найвідомішого індіанського ветерана Громадянської війни [65, с. 99].

Перші військові формування із індіанців з'явилися лише у 1862 році. Це були невеликі мобільні загони скаутів, значна частина яких припинила своє існування вже в перші післявоєнні роки. Найбільш відомим формуванням завдяки своїй хоробрості та ефективності даного періоду був «Батальйон пауни». Армії США потрібні були хороші слідопити для ведення партизанської війни. Перший набір становив 75 воїнів, а надалі кількість доходила до 200 учасників. Навіть після закінчення Громадянської війни уряд США використовував даний батальйон у власних цілях. [60, с. 79- 82].

Наслідок Громадянської війни для племен був очевидним. Розкол в середині племен між прихильниками Півдня та Півночі в кінцевому результаті призвів до нових більш жорстких домовленостей між індіанцями та США. Навіть ті, хто виступав на боці Півночі чи підтримував нейтралітет, повинні були поплатитися за помилки своїх одноплемінників. За новими домовленостями індіанці знову поступалися своїми територіями для поселенців і дозволяли прокладанню залізничної дороги через свої володіння [43].

Після закінчення Громадянської війни настав неминучий етап Реконструкції півдня та реформування основних постулатів управління США.

Ратифікована 9 липня 1868 року 14 поправка конституції США стверджує про рівність громадян США перед законом та засудження дискримінації. Однак, за даною поправкою корінне населення континенту в соціальну страту «громадян» не входили [1]. Даний документ свідчить про подальше не прийняття індіанців в число «американських громадян».

З завершенням будівництва трансконтинентальної залізничної дороги в 1869 році ідея «явного призначення» американського народу набуває нової сили. Федеральні війська ринули на Дикий Захід для боротьби із залишками індіанських племен за обіцяні їм території.

Індіанці втратили свій суверенітет після прийняття Акту про «приєднання індіанських земель» в 1871 році. В даному документі вказано, що ні одне плем'я

в межах території США не визнається в якості незалежної нації чи державного угруповання. Однак, раніше укладені договори залишають свою юридичну силу [46, с. 130].

Аборигени хоробро захищали свої території. Це доводить битва при Літл-Біггорн 25-26 червня 1876 року, де племенами сіу та шаєнна була завдана поразка генералові Дж. Кастеру та розгромлено 5 рот американського полку. Сутички на Дикому Заході були кривавими та мали за мету тотального знищення опозиції індіанців владі уряду США [39, с. 114].

Протягом 1880-тих років кількість європейських іммігрантів збільшувалась, але територій підконтрольні США для їх розселення ставало все менше. Відповідно до постійних дискусій у Конгресі в 1887 році був запропонований проєкт сенатора Дауеса, який одразу ж був прийнятий.

В Акті Дауеса вказувалась основна мета, як допомога бідному індіанському населенню для інкорпорації в американське суспільство. Індіанці повинні були перейти від общинного землекористування у індивідуальне та комерційне господарство. Законом було передбачено, що землі резервацій, якими племена не користуються, перейдуть на вільний ринок торгівлі. Відповідні агенти повинні забезпечити продаж землі та повернення коштів до «бюджету» племені, якому вони належали [9].

Фактично, Акт Дауеса означав руйнування общинної земельної власності аборигенів. Експропрійовані землі племен повинні були використатись у цілях залізничних та земельних корпорацій. Отримавши лише від 160 до 80 акрів землі на доросле чоловіче населення – більшість індіанських земель перейшло у володіння федерального уряду США. Однак, дозвіл на володіння цими землями індіанці отримували лише на 25 років [49, с.20].

Закон Дауеса та подальша експансія на землі індіанських племен призвели до наростання озброєних конфліктів між корінним населенням та федеральними військами.

Пророк племені пайютів Уовока говорив, що можна уникнути військових сутичок та повернути час назад до появи «білих». «Пляски духа» релігійне поклоніння, за яким танцюючи безперервно протягом п'яти днів, то «білі зникнуть та повернуться бізони». Близько 3 тисяч осіб племені сіу брали участь у даному релігійному дійстві. Така акція сколихнула суспільство США та сам федеральний уряд країни [39, с. 132].

«Пляски духа» стали явним приводом для знищення останнього оплоту вільного індіанського населення, які опирались переселенню в резервації. 29 грудня 1890 року загін із 500 бійців та 4 гармат оточили племена народності Лакота (міннеконжу та хункпапа), яких було 300 осіб, з яких 230 жінки та діти, біля річки Вундед-Ні (Південна Дакота) та вчинили нерівносильну бійню. Ця подія стала кульмінацією 400-літнього насилля та остаточно закріпила землі континенту за «білими». Після бійні міністр внутрішніх справ офіційно заявив про ліквідацію кордону з індіанцями. Всі племена були розселенні по 160 резерваціях із спільною площею 48 млн. га. [59, с. 17]

Підсумовуючи вище сказане, можна зробити висновки, що корінне населення під час Громадянської війни використовувались урядами Конфедерації та США у власних військових цілях, що в свою чергу призвело до чергового розколу в середині племен. Однак, ні за свою службу у війську США ні за нейтралітет в кінцевому результаті індіанці нічого не отримали.

Фактично закінчення Громадянської війни США поклало початок агресивної політики стрімкого просування на Захід. Дана політика була викликана декількома чинниками: необхідність нових земель для продажу європейським мігрантам, зростання залізничних корпорацій та прагнення добудувати першу континентальну залізницю, налагодження економіки США

після тривалої війни та наростання кількості прихильників ідеї «явного призначення» США.

Наростання сутичок між американською армією, яка поступово просувалась на Захід континенту, та корінним населенням призводило до примусового переселення індіанців в резервації та привласнення земель.

За Актом Дауеса юридично аборигени надали дозвіл на продаж власної землі, але фактично це означало їх повне обезземелення на користь федеративного уряду США. Дані утиски призвели до утворення нової месіанської релігійної течії серед індіанців «Пляски духа», яка містила в собі ритуальні танці та повний пацифізм. Дані заходи насторожували американське суспільство та уряд.

Однак, можна розцінювати дану подію, як привід для остаточної розправи та ліквідації останнього оплату вільних індіанських племен. Бійня на річці Вундед-Ні поставила крапку у земельному питанні та стерла із карт континенту поняття «індіанський кордон».

РОЗДІЛ II

Соціально- економічний вплив американського уряду на індіанські племена

2.1 Торгівельна політика США з корінним населенням

Під час освоєння Східних берегів континенту, перші колоністи зрозуміли, що дані території не безлюдні. Фактично одразу відбулось знайомство із корінним населенням. Поселенців з Європи дивували «дикунські» звички та традиції індіанців.

Однак, не зважаючи на відмінність аборигенів у розумовому розвитку, культурі та мові, перші поселенці все ж намагались налагодити контакт. Таким способом вони хотіли себе зберегти від неочікуваних нападів, адже землі, природа були невідомі, а здійснювати боротьбу на «два фронти» (з природою та дикунами) було набагато важче.

Слід врахувати той факт, що під час формування перших поселень колоністи запозичували у племен сільськогосподарські культури, навички ведення господарства, полювання, приймали вплив індіанської культури. У історичній традиції Америки аборигенам не надають особливої ролі, а часто трактують колонізацію континенту із точки зору європейських поселенців.

Цим трактуванням колоністи підкреслювали свою могутність та мудрість перед невідомими просторами Американського континенту. Ще з початку колонізаційного процесу про корінних жителів забували, не рахувались як з рівними собі за інтелектом та навичками, що сильно вплинуло на формування подальшої політики та уявлень у свідомості американського суспільства [68, с. 14]

Професор Каліфорнійського університету У. Джекоб стверджує, що індіанські племена східного узбережжя хоч і знаходились на етапі племінного

розвитку суспільства, проте багато чого навчили колоністів. Широ ділилися зерном та продуктами із поселенцями. Фактично, вони врятували початкові форпости європейської колонізації від зникнення [77, с. 153].

Британська корона на початках визнавала право власності корінного населення на його законі землі. Тому, перші десятиліття колоніального розвитку Північної Америки застосовувались методи мирного, економічно вигідного викупу чи обміну індіанських земель. Більшість даних угод були шахрайством в бік аборигенів, адже вони не розуміли реальної ціни землі і віддавали території в обмін на непотріб [59, с. 7].

На території Вірджинії більшість поселенців займалися вирощуванням тютюну, який став основною культурою для експорту в Англію. Значний виторг від продажу тютюну породила в колоністах певну жагу до наживи. Для збільшення своїх тютюнових плантацій вони почали агресивніше наступати на території індіанців, намагались використати їх силу, як рабську. Однак, з боку тубільців відбувся спротив та одне із перших відомих повстань у 1622 р. за територіальні межі. Було вбито близько 300 колоністів, проте бажання територій та прибутків було не зупинити [48, с. 23].

Кількість колоністів з Європи все збільшувалась і, відповідно, території їх розселення розширювались за рахунок «вільних земель», які належать племенам. Дана ситуація призвела до загострення відносин між ними в 30-х р. XVII ст. Агресивно налаштованих поселенців проти індіанців було багато. Один із розпорядників Англійських колоній Вільям Герберт стверджував, що: «Без сумнівів, колонії занепадають, коли колоністи починають наслідувати звичаї, традиції та практики корінного населення. Немає більш успішного засобу боротьби з цим злом, ніж раз і на завжди покінчити із традиціями та практиками корінного населення.»! [39, с. 25]

Відносини між індіанцями та колоністами постійно погіршувались та виливались у військові сутички. Однак, територіальні претензії не були єдиною

віхою взаємовідносин між даними соціальними групами. Значний внесок у розвиток племен мала торгівля хутром, яка згодом стала однією із базових економічних сфер взаємовідносин із колоніями [48, с. 65].

З початком революційних подій в американських колоніях склалась кризова ситуація в питаннях відносин із племенами індіанців в торгівельній сфері. Економічна політика Англії вже не діяла, а новий вектор ще не був створений. 16 червня 1775 р. Конгресом був скликаний спеціальний комітет в питаннях індіанців. Головна ціль даного комітету – визначення послідовних кроків для збереження мирних відносин. Перед тим, як проводити будь-яку торгівельну політику, конгресмени повинні чітко визначитись із способами та методами її проведення. 12 липня 1775 р. були створенні три департаменти по «індіанському питанню»: Північний, Південний та Середній. На чолі кожного департаменту стояли комісари, котрі мали забезпечити мирне та економічно вигідне порозуміння.

27 січня 1776 р. комітет по «індіанським питанням» запропонував уряду в цілях розвитку торгівлі з індіанцями закупити за кордоном товари на суму від 40 тис. стерлінгів. Завдання комісарів – розповсюдити даний товар між племенами серед посередників. Ціна за даний товар була фіксованою, що мало виключити факт шахрайства над індіанцями [50, с. 250].

Варто зазначити, що індіанські племена самі визнавали факт залежності від європейських товарів (посуду, одягу, зброї), якими їх постачали колоніальні торговці. Тобто дана торгівельна політика на початках існування була вигідна не лише американському уряду, але і індіанським племенам.

Постанова Конгресу від 7 серпня 1786 р. лише на початках стримувала зазіхання громадян щодо земель індіанських племен. Одним із прикладів вибуху агресії між жителями обох сторін фронтиру можна назвати інцидент 1788 р. у Північній Кароліні. Фактично між племенем черокі та американцями розгорталася повномасштабна війна за родючі землі. Генерал Генрі Нокс вимагав

від Конгресу вжити негайних заходів, щодо дотримання положень встановлених договорів.

Був запропонований метод купівлі права на землю у індіанців, яким раніше користувалась Британія. Якнайшвидше був укладений договір у Форті Гармар 9 січня 1789 р.. За умовами цього договору Лізі ірокезів та деяким племенам північного-заходу було фінансово компенсовано незначну частину раніше приєднаних земель [82, с. 19].

Згодом, за ініціативи першого президента США, було ухвалено закон про торгівлю та відносини з тубільцями прийнятого 1790 р. терміном на два роки. Цей закон не відрізнявся своєю дієвістю від інших, адже наростання конфліктних ситуацій продовжувалося. Не зважаючи на зусилля уряду штатів обмежувати продаж зброї аборигенам, англійські торговці продовжували постачання своїх товарів у тому ж розмірі, що ставало перешкодою для швидкого придушення опору [52, с. 50].

Значних змін економічна політика США щодо індіанських племен зазнала у першій третині XIX ст. Швидкий розвиток капіталістичних відносин та плантаційного господарства зумовлював розширення територіальних кордонів США за рахунок земель корінного населення. До кінця 1819 р. загальна кількість куплених у індіанців територій становила 191 млн. акрів, за яку американці виплатили лише 2,5 млн доларів. Однак, на більшість даних територій не було здійснено договору про продаж. Відтіснення та експансія племінних земель відбувалась в 90% шляхом військової сили. [48, с. 294]

За період президентства Е. Джексона у індіанського населення було «виторгувано» близько 200 млн. акр землі. Сума виплачених грошових компенсацій за цей період зменшилась в 4 рази, адже за ринковими показниками на аукціонах їхня земля продавалась не менше ніж за 1,25 долара за акр, але по факту індіанці отримували лише 30 центів. Якби насправді уряд виплачував

ринковий мінімум від збуту земельних угідь племен, то тубільці отримали б за підрахунками 553 млн. доларів замість мізерних 30 млн. доларів [59, с. 12].

Аналізуючи статистичні данні за ринкову вартість індіанських земель та за реальні суми, які племена отримували від уряду США, можна сміливо говорити про шахрайство в бік корінного населення. Через те, що індіанці не розуміли реальної вартості своїх володінь, та певної мірою намагались задовільнити експансіоністські апетити США, вони йшли на поступки заради блага свого суспільства.

Політика викупу та переселення індіанців на Захід від «Великої річки» принесла бажаний результат для Американського уряду. Всього на 1840 р. племена за торгівельними домовленостями уступили уряду 440 млн. акрів. Через 10 років обміняли 20 млн. акрів на площу в 9 разів меншу в «Індіанських територіях» [48, с. 358].

У зв'язку з територіальною експансією США прискорила колонізація «Дикого Заходу». Ріст попиту на шкуру бізонів, яка стала важливим пунктом торгівлі. Крім цього, відкриття золота у Каліфорнії, великі потоки переселенців, розбудова доріг та розміщення гарнізонів. Всі ці умови спричиняли наступ на ареали розселення кочових племен індіанців.

В 1851 р. тетон-сіу, чейени, арапахо, кроу, арикара, ассинобойни, аціна заключили договір оренди на свої землі. За ним уряд США повинен виплачувати щорічно 50 тис. доларів протягом 50 років за умови пропуску по Орегонській стежці білих колоністів, дозвіл на будівництво військових баз та доріг на орендованій території [48, с. 360].

Однак, варто додати, що цих домовленостей не було дотримано, адже рішення про виплату протягом 50 років, згодом зменшили на 25 років. Прослідкувати тенденцію про недотримання домовленостей, які стосуються виплати компенсацій за землю – досить просто. Кожний другий торгівельно-

земельний договір між урядом та індіанцями не був дотриманий, в більшості випадків, саме американською стороною.

Громадянська війна не послабила тиск на індіанські племена. Після прийняття закону в травні 1862 року про видачу земельних ділянок, експансія іузстала ще інтенсивнішою. Після закінчення війни в уряді США розпочались дискусії на рахунок договорів, щодо викупу чи оренди землі та статусу індіанських племен. Конгресмен від штату Меннісоти І. Донеллі заявив: «Місія білої людини – володіти всією землею годувальницею на цьому континенті, яка не терпить, щоб на ній господарювали дикуни...Ми вже вступали з цими дикунами в псевдо договірні відносини...хоч вони і не серйозні, немов би діти і тому підлягають опіці відповідно до наших законів про неповнолітніх та недієздатних. Велична на Землі нація принижується до встановлення домовленостей із жалюгідними індіанцями не здатними навіть підписати заключений ними договір...Уряд США не потребує більше приводу для загарбання їх територій: якщо сто людей зможуть прогодуватись на території, де голодує один абориген, біла людина має повне право прийти туди, оволодіти цими землями ...» [59, с. 15] .

Аналізуючи дану цитату, можна одразу помітити характер та подачу даного конгресмена. Виникає поняття місії, «явного призначення» білої людини на землях Американського континенту. І. Донеллі підкреслює всю абсурдність домовленостей, адже іноді індіанці не розуміли, які документи і чому підписували. Торгівельні угоди за словами конгресмена «не серйозні», а індіанців він порівнює з хворими, недорозвиненими дітьми. Індіанців та їх землі необхідно взяти під повний контроль законів США.

Уряд США щомісячно виплачував племенам по угодах від продажу індіанських земель (близько 200 тис. доларів). За президенства У. С. Гранта відсоток виплати зменшився до 20 центів. Виникла гостра потреба в

реформуванні економічних відносин між урядом Штатів та аборигенами [44, с. 29].

В травні 1871 р. Конгрес видав закон про позбавлення індіанських племен права вважатись незалежними націями, відносини з якими повинні базуватись на договірній основі. Їхній новий статус – підопічні уряду США, які повинні підкорятись будь-яким законам Конгресу. Договірний період в політиці щодо індіанських племен завершився [59, с. 16].

Підсумовуючи вище сказане, варто зазначити головну тенденцію торгівельної політики між індіанцями та США. Фактично із самого початку відносин між корінним населенням та першими поселенцями зав'язалась торгівля. Спершу – обмін товарами, а згодом обмін товарів на землю. Оскільки індіанці не до кінця розуміли справжню вартість своєї землі, то дані торгівельні угоди зазвичай мали шахрайський характер та не значних масштабів. Однак, варто відмітити, що земля була не єдиним предметом торгівельних відносин. Також у попиті було хутро та навіть прикраси корінного населення.

Після Війни за Незалежність США налагодили торгівельні відносини із індіанцями, однак і в цьому випадку, певні угоди містили шахрайство та ошуканство племен. З роками колонізації та збільшення кількості поселенців жага до «вільних земель» була все більшою та здобула неабиякого розмаху в 30-ті роки XIX ст.

Політика викупу та переселення індіанців на «вільні землі» набула обертів за президенства Ендрю Джексона. Поступово витісняючи на «Дикий Захід» племена кількість торгівельно-земельних договорів в період з 30-х по 60-ті роки XIX ст. все збільшувалась, однак, вигоду від них отримував лише уряд США.

Кардинальні зміни в торгівельно-економічній політиці щодо індіанських племен розпочались після Громадянської Війни. Закон 1871 року про «статус індіанських племен» та Акт Дауеса 1887 року закінчили договірний період економічних відносин між США та племенами.

2.2. Вплив американського уряду на соціальний устрій індіанських племен

Уявлення про жителів Нового світу із самого початку було амбівалентним. З одного боку, починаючи із періоду відкриття Америки, створювався образ туземця, який включав у себе уявлення про язичнество, певну неповноцінність. Щодо індіанських племен створився стереотип – «дикуни, без будь-яких проявів цивілізаційного життя». Коли з іншого боку, відсутність цивілізації ставало позитивною якістю «людини природи», що захоплювало літераторів та політиків.

Амбівалентний образ індіанців досить виразно помітний у документах та текстах Американської революції. Контекст застосування слова «індіанці» мало як позитивну, так і негативну конотацію. Стійкому виразу «індіанська війна» відповідав настільки ж стійкий «індіанський мир». В будь-якому випадку варто визнати, що контекст, в якому «індіанці» виступають у негативному світлі, зустрічається набагато частіше у текстах революційного періоду [64].

Різні конотації слова «індіанці» використовувала інтелектуальна еліта у своїх працях, найчастіше виражаючи свої погляди щодо племен та «індіанського питання» в цілому. Досить впливовими та важливими були ідеї, з цього приводу, перших трьох президентів, які фактично заклали основу політики США щодо корінного населення. Адже, асиміляція індіанців, захоплення їхніх земель були одним з ключових етапів у розвитку і становленні суспільно-політичного ладу, економічних та міжлюдських стосунків на території США [50, с. 254].

Постійні конфліктні ситуації, агресія з боку американського населення, несправедливі рішення федерального уряду щодо земельних та торгових питань, голослівні постанови Конгресу – все це породжувало неприязнь індіанських племен, щодо уряду та громадян країни [35, с. 328].

Ставлення до індіанців та їх культурі змінювалась по мірі зростання соціальної, політичної та економічної могутності США. На початку колонізації

по рівню своїх можливостей в освоєні нової землі переселенці не настільки відрізнялись від корінного населення, переймали у них певні культурні та землеробські досягнення. Поступово серед поселенців розходились думки про розумову відсталість індіанців та нижчий расовий рівень. Однак, новий вектор соціальної політики - асиміляція, яку запропонував Т. Джефферсон, активно реалізовувалась агентами Індіанського бюро та релігійними місіонерами [66, с. 789-790].

Загалом, з часів відкриття Американського континенту і протягом довгого часу його освоєння, вважалось, що аборигени в силу своїх розумових здібностей не здатні створити державу. Ці судження пов'язані з тим, що за декілька тисячоліть самостійного розвитку індіанці ні створити жодного державного утворення, за мірками Старого Світу.

Однак основною соціальною структурою індіанців залишались племена - великі та зрілі територіально-політичні утворення, які мали виокремлені органи влади, чітке уявлення про розміри своїх територій, могли вести переговори та масштабні війни. Взаємовідносини в середині племен також мали свою специфіку, що певною мірою дивувала колоністів [63, с. 157].

Т. Джефферсон у своїй автобіографії «Нотатки про штат Вірджинія» писав: «Оскільки принципи їх суспільства забороняють будь-який примус, заклик до праці здійснювався шляхом впливу вождя. Тому красномовність на зборах, хоробрість та кмітливість в битвах є для них основою...» [3, с. 151].

В племенах влада була відділена від маси простих індіанців. Вона концентрувалася у своїх руках ради старійшин, котрі обирались в залежності від соціального статусу. Доступ до ради старійшин мали лише «знатні сім'ї», а вождь призначався лише у воєнний час, коли у мирний не мав всю повноту влади. Політика племен концентрувалася на збереженні своїй володінь [70, с. 139-140].

Важливим моментом, який привертав увагу колоністів та дослідників – це місце жінки в індіанському суспільстві. До прикладу, в племенах ірокезів жінки

відігравала важливу роль та були шанованими. Сім'ї були матріархальними і становища чоловіка в суспільстві та можливість стати складовою ради старійшин, в основному залежала від «крові» матері. Жінки були присутні на племінних зборах та стояли за спинами чоловіків, коли ті вирішували важливі племені питання. Крім того, індіанки піклувались про врожай та здійснювали загальне управління поселеннями. Дана структура суспільства сильно відрізнялась від звичного європейського зразка [42, с. 33]

Т. Джефферсон зазначав, що основне завдання американського народу – допомога корінному населенню здійснити культурний стрибок, щоб перейти від стадії варварства, до цивілізації. Як «справжній філософ своєї епохи», він вважав, що аборигени просто не розуміють всіх плюсів цивілізаційного життя. Основним своїм завданням Томас Джефферсон вбачав допомогу індіанцям у створенні ферм та переходу до землеробства [52, с. 53]

Політика мирного просвітництва корінного населення не довготривала віха в історії взаємовідносин між урядом США та індіанцями. Проте, деякі принципи даного політичного курсу можна прослідкувати впродовж всього XIX ст.

П'ять індіанських племен, котрі проживали на землях в Південній та Південно-Східній частині США до кінця XVIII ст. прийняли білих сусідів, їх спосіб життя, традиції, звичаї. Черокі, чикасо, чокто, кріки і семіноли були готові до діалогу про прийняття всіх досягнень цивілізації.

Розмову про цивілізацію п'яти племен розпочав ще Джордж Вашингтон та Генрі Нокс. Перший президент США вважав, що права індіанців повинні бути рівні правам білої людини, однак спочатку потрібно було зробити їхнє життя відповідним: дати християнську релігію, освіту, приватну власність та реформувати соціальну структуру під американський устрій. Черокі, чикасо, чокто, кріки та семіноли швидко освоїли європейський спосіб життя від того і отримали назву «п'ять цивілізованих племен» [47, с. 85].

Однак повноцінного включення індіанців в американське суспільство не відбувалось. Адже за рішенням Конгресу індіанські племена та самі індіанці вважаються, як окрема «іноземна нація» (до 1871 р.). Тобто спілкування між американцями та індіанцями вважається сферою «іноземних справ». Тим не менше за певними угодами індіанські племена знаходились під захистом Сполучених Штатів, завдяки чому уряд мав право втручатись у їхні справи. Ті аборигени, які перебували у межах визначених кордонів Штатів, носили правовий статус підлеглого, який повинен дотримуватись правил країни. Однак, свої прав у цій же країні індіанець не мав [51, с. 19].

Ні поправки до Конституції США, ні Акти та Закони не змінили соціального статусу індіанців. Американське громадянство корінне населення юридично отримало лише у першій третині ХХ ст. Всю повноту прав було присвоєно аборигенами лише після виступу радикально налаштованої групи «Рух американських індіанців» в 60-ті роки ХХ ст.

Експансія територій, постійна військова напруга вплинули на кількість індіанців. За підрахунками дослідників, якщо у 1820-ті роки на схід від Міссісіпі налічувалось близько 125 тис. аборигенів, то до середини 1840-х років їх залишилось менше 30 тис. [63, с. 675].

Значного резонансу в американському суспільстві середини ХІХ ст. набула полеміка щодо надання індіанцями статусу громадян США. Голова Верховного суду Роджер Тоні у 1857 р. висловив думку, що корінні народи, як і іноземці, можуть набути статусу громадянина певного штату чи навіть статусу громадянина США. Особі потрібно вийти зі складу племені, оселитися серед білого населення, і тоді їй можуть бути надані права і свободи громадянина, як і будь-якому іншому мігранту [50, с. 251]. Ця полеміка не набула підтримки серед урядових кіл, через наростання інших внутрішньополітичних суперечок.

На початку 70-тих років активно піднімається питання місця індіанців в американському суспільстві та надання їм статусу громадянина США. Комісар в

справах індіанців під час першої каденції У. Гранта Уолкер Ф. А попереджав американців: «Експеримент з надання громадянства індіанцям призведе до того, що половина, а то і дві третини потраплять у стан злиднів і бідності...наслідком розриву плем'яних зв'язків стане зріст злочинності...». Противники рівності аборигенів з американцями виступили проти процесу включення індіанців у суспільство, адже вважали процес «окультурення» племен занадто довгим [44, с. 30].

Думку уряду стосовно питання надання громадянства індіанцям висловив президент Р. Хейс в 1881 році. За його словами, підготовчим етапом в отриманні громадянства корінному населенню являється отримання професійної та загальної освіти, яка забезпечить їх захист в цивілізованому суспільстві. Земельні володіння варто розділити та передати у приватну власність. Якщо вище перераховані пункти будуть дотримуватись, то аборигенам нададуть громадянство.

Свідоме передове суспільство США активно проводило освітню, просвітницьку, адміністративну роботу по гуманізації політики щодо індіанського питання. Американська еліта через відповідні інститути відстоювала права індіанців, підштовхувала владу до реформування політики. Однак, даний вектор суспільної свідомості підтримувала значна меншість в американському суспільстві [44, с. 30].

Підсумовуючи, варто відмітити, що амбівалентність образу індіанців у свідомості американського суспільства завжди залишалась, не зважаючи на політику уряду. Соціальна структура індіанських племен із самого початку дивувала колоністів. Одні називали такий спосіб існування «дикунським», інші ж навпаки вірили в «єднання з природою».

Задумані процеси «окультурення» та «асиміляції» племен батьками-засновниками активно впроваджувались у дію до 20-тих років XIX ст. Чудовим прикладом є «П'ять цивілізованих племен» (чірокі, чокто, чекасо, семіноли та

кріки), які повністю підтримували політику адміністрації США та йшли на зустріч «цивілізованому» світу.

Однак, таких успіхів у взаєморозумінні не вдалось досягнути із іншими племенами. Загалом ідея асиміляції поступово відходить на задній план. Індіанські племена визнають «іноземними націями» для простішої економічної та експансіоністської політики.

Після видання закону 1871 року індіанці не є незалежними націями, а фактично безправними підопічними США. Боротьба за отримання громадянства та повноти прав індіанців у США продовжувалась до 60-тих років ХХ ст.

2.3. Переселенська кампанія. «Дорога сліз»

Переселення індіанських племен із їх рідних земель у резервації – стала важливою віхою у історії взаємовідносин між корінним населенням та урядом США. Поняття індіанська резервація у сучасному законодавстві США позиціонує, як виокремлена, заповідна територія, яка знаходиться під державним захистом, не може бути проданою чи відібраною у племен.

Ідея створення резервацій для індіанців належить третьому президенту Томасу Джефферсону. Поштовхом для реалізації даної ідеї стала купівля Луїзіани у 1803 році.

В своєму листі 12 серпня 1803 року до сенатора від штату Кентуккі Дж. Брекінріджу Т. Джефферсон виразив ідею, що незаселена територія Луїзіани стане відмінним осередком для передачі її індіанцям в обмін на їхні території. Переселення індіанців в резервацію за Міссісіпі було б вигідним рішенням для США, на погляд третього президента. Зібравши індіанців в одному місці можна було б прискорити процеси асиміляції. Створенні умови у резерваціях сприяли б злиттю індіанців і американців в один народ. Однак, втілити дані ідеї в життя в повній мірі Т. Джефферсону не вдалось [52, с. 53].

Реалізацією даної ідеї зайнявся Ендрю Джексон у 30-ті роки ХІХ ст. В його розуміння переселення індіанців у резервації було ефективним способом звільнення земель на східному побережжі.

Адміністрація Е. Джексона на початку його президентської каденції отримала розпорядження вирішити питання «індіанських війн» по лінії фронтиру. В 26 травня 1830 році Конгрес США видав закон про «переселення племен» на територію Великих Рівнин [59, с. 12].

Варто додати, що даний закон не був прийнято одностайно і викликав певні дебати у Конгресі під час його прийняття. Представники Північних штати були проти цього закону, проте Південь оголосив про своє схвалення. Палата представників проголосувала за законопроект у співвідношенні 102 «за» і 97 «проти» [42, с. 176].

Аналізуючи сам текст закону можна сказати, що на перший погляд закон був досить лояльний та, певною мірою, позитивний для племен. У тексті вказано, що за певні викупні території будуть надавати оціночну суму племені або певній людині. Президент стане гарантом мирного переселення індіанців та надасть необхідні засоби для його здійснення. В свою чергу індіанці повинні мирно здійснити переселення та сприяти подальшому заключенню торговельних договорів [11].

Формально переселення на захід від Міссісіпі мало бути добровільним. Практично на вождів племен здійснювався страшенний тиск з боку федеральної та місцевої влади. Драматизму ситуації додає і те, що під дію закону 1830 р. фактично підпадали ті племена, які найбільше піддалися процесу «окультурення» - «п'ять цивілізованих племен» (черокі, чикасо, чокто, кріки, семіноли) [50, с. 250].

Це було пов'язано із тим, що землі, які займали «п'ять цивілізованих племен», не давали спокою американця, не дивлячись на те, що ці племена були дійсно цивілізовані. Черокі, до прикладу, мали власні школи, більшість прийняли

християнство та випускали власну газету «Черокі Фенікс». Саме переселення цих п'яти племен згодом назвали «Дорогою сліз» (1831-1838 рр.), яка пролягала через декілька штатів на захід від річки Міссісіпі до території яка зараз належить штату Оклахома [56].

Слід зазначити, що частина американського суспільства вкрай негативно сприйняла закон про «переселення індіанців». Корінному населенню залишалось сподіватись тільки на підтримку релігійних організацій, зважаючи на те, що жодне з племен не було частиною політичної еліти суспільства. Очевидно, що інтереси держави були в пріоритеті, а тому широкої підтримки з боку американських громадян індіанці не отримали [50, с. 251].

Перша хвиля виселення племен припадає на осінь 1831 р. Чокто перші погодились на виселення, підписавши договір «Treaty of Dancing Rabbit Creek»² і так поступаючи своїми землями американському уряду. Переселення 17 тис. чокто проходило в три етапи та закінчилося у 1833р. Армія, яка повинна була захищати плем'я під час переселення, перетворилось на його погоничів. Антисанітарія, голод, хвороби забрали багато життів індіанців чокто, за що вождь племені назвав переселенням «дорого сліз та смерті» [56].

Та частина туземців, які залишилися на своїх землях, тепер повинна була підкорюватись законам штату. Права племені ставали не дійсними, як і їх особисті, це робило індіанців об'єктом постійних принижень і утисків з боку білих поселенців, які прагнули їх землю. Не терплячи таких утисків, деяка частина переселялись в Оклахому за своїм племенем [42, 176].

З найменшим опором переселялися чикасо. На відмінну від інших племен, вони отримали за свої землі грошову компенсацію. Після довгих суперечок їм було виплачено 530 тис. доларів. Переселившись на «індіанські території» вони змішалися із племенем чокто [56].

² Дослівно перекладається, як «Договір річки Танцюючого Кролика».

Щодо племені черокі, то їм довелося зіштовхнутись із додатковими проблемами, адже у 1829 р. у Джорджії знайшли золото, що сподвигло золотошукачів незаконно проникати на території племені та робило ці землі такі привабливі для адміністрації штату. У 1831 р. у Джорджії вийшов закон, який розповсюджував свої повноваження на території племені. У них відбирали землю, їх органи самоврядування визнавали не законами. Індіанців, які відмовлялися побратимів від переселення на Захід, саджали до в'язниці. Черокі намагалися подавати позови до суду, де їхні справи відмовилися розглянути. Навіть опинившись у пастці на землі своїх предків, ідея про переселення на «індіанські території» в Оклахому всерівно не підтримувалась черокі [42, с.177-178].

Плем'я кріків практично до останнього залишались на своїх територіях у штаті Алабама. Кількість племені значно скоротилося після Англо-американської війни, тому фактично переселення на Захід стало початком їхнього зникнення. Уряд США готував закон, за яким кріки повинні були залишити території своїх предків і у 1836 р. вимагалось повне переселення на «індіанські території». Приводом для остаточного виселення племені стала «війна», яку начебто розв'язали туземці. Це дало можливість федеральному уряду застосувати армію та групами по 2-3 тисячі осіб висилити кріків [26].

Переселення даних чотирьох племен відбувались ще більш мирним шляхом, який підтримувався в першу чергу індіанцями, адже вони розуміли, що у випадку військових сутичок їхня ситуація лише погіршиться і вони не те що переселитись на нові землі, а бути повністю винищеними американською армією.

Землі семінолів стали відкритими для США після купівлі Флориди в Іспанії у 1819 р. Ще у 1823 р. із індіанцями був підписаний договір про їх відхід в центральні частини півострову. У 1832 р. агент у справах аборигенів запропонував племені переселитись в Арканзас на землі кріків. Спочатку сім вождів семінолів погодились переселитись на ці території, але згодом

відмовились від своїх слів, апелюючи тим, що не можуть вирішувати за всіх семінолів. Тому у квітні 1834 р. було прийнято рішення, за яким семінолам давався рік на переселення, але вони знову відмовились. Тоді Е. Джексон пригрозив індіанцям, що надалі застосує силу. Розв'язалась Друга Семінольська війна, в результаті якої, залишки племені, насильно переселили [56].

Наслідком таких дій американського уряду стало значне зменшення кількості індіанського населення через примусове переселення. За статистичними даними, фактично із 125 тис. аборигенів, які проживали в 20-ті р. XIX ст. на схід від річки Міссісіпі, за період «Дороги сліз» було висилено близько 75%. Близько 20 тис. індіанців загинуло від голоду, хвороб та антисанітарії під час переміщення на територію Оклахоми. До середини 40-х років в східних штатах залишилось менше ніж 30 тис. індіанців. На 1840 р. племена віддали у володіння держави 442,866 тис. акрів землі, отримавши натомість в 9 раз менше в «індіанській території» [48, с. 358].

Під переселення підпадали ті племена, які прийняли окультурення на американський лад – це «П'ять цивілізованих племен».

Даний закон про «переселення індіанців» задав новий вектору політиці щодо «індіанського питання» - очищення американських штатів від аборигенів будь-якими методами та плавне просування на Захід. Такий курс був підтриманий наступниками Е. Джексона на посаді глави держави. Крім отримання заповітних територій, це повинно було означати припинення сутичок біля фронтиру між індіанцями та американцями.

Однак поодинокі випадки агресії з боку туземців та американців все ж були. Влітку 1842 р. кріками була вбита сім'я Перкінсонів, що сколихнуло місцевих поселенців. Вони зібрали ополчення, щоб дати відсіч та покарати кріків, але федеральна влада відмовилась надати допомогу. Винних у вбивстві американської сім'ї шукали пів року, поки місцева поліція не знайшла

індіанських табір із 22 осіб. Всіх кріків було вбито на місці без суду та слідства, а справу у вбивстві американської сім'ї було закрито [45, с. 17].

Через зростаючу кількість мігрантів із Європи у першому посланні до Конгресу (02.12.1845 р.) Дж. Н. Полк повідомляє про необхідність створити відповідні агентства та органи, які повинні врегульовувати стосунки емігрантів із індіанськими племенами. Також закликає військові відомства краще слідкувати за мирною ситуацією у штаті Техас [20].

У наступному посланні до Конгресу (08.12.1846 р.) Дж. Н. Полк повідомляє про вдалий продаж індіанських земель новим поселенцям з Європи, що піднімає не тільки заробіток племен, а і самих штатів. Глава держави зауважив, що мирне існування між племенами та американським урядом продовжується, тому потрібно залучити більше агентів та розширити відомство у справах аборигенів. Крім того, Дж. Н. Полк схвалює збільшення шкіл у поселеннях туземців [21].

Збільшення кількості поселенців у Орегоні та їхні взаємостосунки знову стали об'єктом дискусії у третьому щорічному посланні до Конгресу (07.12.1847 р.). Тут Дж. Н. Полк не відходить від лінії вимог, які були викладені у попередньому посланні, але закликає створити комфортні умови для проживання як поселенцями так і індіанцям [22].

Корінне населення Каліфорнії та Орегону уряд зганяв у порівняно невеликі резервації. Найбільше постраждали мирні каліфорнійські індіанці, яких нещадно винищували шукачі золота. Численність аборигенів Каліфорнії з 1849 р. по 1859 р. скоротилась на 70 тис. В 1866 р. розміри «індіанської території» скоротились у двічі, так як племена Оклахоми уступили їх уряду США [48, с. 359].

Адміністрація Ф. Пірса посилила заходи, щодо створення нових індіанських резервацій, та, за його вказівкою, жорстокими методами придушували опір племен, які пручались передачі землі в руки американської адміністрації, або переселялись в позначені місця [69, с. 214].

В 60-ті роки відбувається нове загострення відносин між індіанськими племенами Великих Рівнин та американським урядом. Однією із причин – незадоволення індіанців з приводу будівництва залізничних доріг, які пересікали відведенні племенам території. Повстання племені сіу в 1867 році було на стільки масштабним, що довилось залучати федеральні війська.

В 1867 році Конгрес прийняв закон за яким індіанцям виділялись для поселення спеціально відведенні території – резервації. Даний закон повністю порушував домовленості із племенами 20-30-х років, в тому що за ними назавжди залишаються виділені території. Індіанців почали силою зганяти до резервацій, на що вони відповіли новою хвилею повстань, які затягнулись на 9 років. У 1875 році федеральним військам на чолі з генералом Шерманом вдалось придушити повстання та добитись переселення в резервації. Однак, резервації не були повністю захищені від територіальних апетитів уряду США [48, с. 499].

Важливим документом, який вплинув на подальшу політику, щодо «індіанських територій» став, Акт Дауеса 1887 року. За цим Актом у резерваціях племена повинні перейти від общинного до індивідуального господарювання, що полегшало б інкорпорацію цих територій у американське володіння.

Однак, прийняття цього документу не було одноголосним.

Нижня палата Конгресу висловила наступне: «Вигода для індіанців, про яку пророкує цей акт, всього лише привід для захоплення резерваційних земель і подальшого їх використання. Зрештою, це призведе до повного зникнення індіанців, так як все буде зроблено під фальшивим гаслом «гуманізму» заради задоволення корисних апетитів нашої нації. Згідно з цим законом....спроба перетворити індіанця на білу людину є найзухвалішою і невиправданою з усіх зроблених колись зазіхань на його права...Для індіанців було б набагато корисніше, якби ми виконали хоча б малу частину тих договорів, які уклали з ними...». Однак даний виступ ніяк не вплинув на рішення Конгресу. Даний Акт був прийнятий [51, с. 20].

Варто додати, що для індіанських резервацій віддавались найнепридатніші для життя землі. Важкі матеріальні умови, ізоляція жителів резервацій – все це вело до вимирання цілих племен. Кількість корінного населення швидко скорочувалась. В перші роки після відкриття Америки на територіях сучасної США проживало близько 1 млн. індіанців. За даними перепису 1880 року із налічувалось близько 200 тис. чоловік [48, с. 499].

Такі статистичні цифри вказують на акцію геноциду по відношенню до корінного населення Америки впродовж XVIII-XIX ст.

Крім того, резервації та самі племена не були захищені. За даними Акту Дауеса земля в резервація надається в користування племенам лише на 25 років. Після того, як даний термін сплине, потрібно було укладати новий дозвіл. На період відсутності дозволу, кожен індіанець ставав жителем штату, в якому знаходилась резервація. Навіть примарний захист з боку племені був відсутній. Індіанці ставали повністю беззахисні перед могутністю США [51, с. 20].

Підсумовуючи вище вказане, варто відмітити, що засновником ідеї створення резервацій для племен став Т. Джефферсон. Його мета даних резервацій мала просвітницький характер - пришвидшення культурного та цивілізованого розвитку племен, їх ефективну асиміляцію в американське суспільство.

Е. Джексон використав ідея створення резервацій, щоб очистити внутрішні землі штатів від «дикунських» племен, вигідно розділити їхні землі та звільнити економічний район Східного побережжя. Свій план Е. Джексону вдалось здійснити та підкріпити законом 26 травня 1830 року про «переселення племен».

Вектор політики, щодо створення резервацій та переселення всіх «непотрібних племен» на їх території набувала обертів. Звичайно, не всі племена мирним шляхом погоджувались на переселення у невідомі землі, що спричиняло озброєні конфлікти між корінними жителями та урядом. У даних сутичках, звісно, у програвші були племена.

Закон 1867 року про резервації – повністю порушував домовленості 20-30-х років, що яскраво показує не чесність американського уряду по відношенню до індіанців. Навіть у відведених резерваціях корінне населення не відчувало себе у безпеці від нових посягань на землі. Дані переживання були обґрунтовані попереднім досвідом взаємовідносин. Акт Дауеса – ще більше переконав індіанські племена, що територіальні апетити американців будуть лиш зростати.

РОЗДІЛ III

Освіта та просвітництво індіанських племен

3.1. Колоніальний етап та політика просвітництва «дикунів».

Після зустрічі двох світів «цивілізаційного» європейського та «дикунського» корінних американців, постало питання, не тільки про окультурення та асиміляцію індіанців, а і про їх просвітництво та освіту.

Не варто стверджувати, що освіти в автохтонного населення Америки зовсім не було, адже по їхнім рамкам та культурним особливостям дані процеси відрізнялись від європейського розуміння.

Виховання та освіта дітей та молоді завжди грала важливу роль в житті американських індіанців. Батьки, родичі та всі члени племені постійно займались навчанням молодого покоління, якому передавали віками накопиченні знання, уміння, навички, необхідні для розвитку індіанської спільноти. Діти навчались рідної мові, засвоювали навички трудового виховання, будування будинків, традиційних ремесел, військової майстерності, знахарства. Їх залучали до полювання, релігійних церемоній та обрядів, а основне – навчали жити в гармонії з людьми та природою. Ні про які спеціальні школи, до приходу колоністів, індіанці не знали. Їхньою школою було саме життя та вікова культура племені [40, с. 38].

Тому ще на зорі епохи освоєння європейцями Північної Америки на континенті з появою місіонерів, які направлялись в індіанські племена з «цивілізованою» роллю, почали закладати фундамент просвітництва індіанців. Це мало стати одним із інструментів асиміляції аборигенів в європейсько-американське суспільство.

Ще у колонії Джеймстаун у другій половині XVII ст. були спроби навчити грамотності та основам релігії корінних жителів. Жителі Джеймстауна навіть

задумали побудувати коледж Генрічо для навчання індіанців, де навчання проводилось на основах віри та привело все більше племен до віри в Ісуса Христа. Однак, відкриттю даного коледжу так і не було здійснене. Благодійні кошти, які були зібрані ще у англійських вірян, були витрачені на інші потреби та не здійснили благородну місію [41, с. 163-164].

Уряд США взявся за реалізацію планів просвітництва індіанських племен в роки президенства Дж. Вашингтона. Ці плани виникли не одразу, а після деяких невдалих спроб віднайти спільну мову з індіанцями. В третьому щорічному посланні до Конгресу 25.10. 1791 р. Дж. Вашингтон вперше на офіційному рівні заговорив про необхідність розвинути в аборигенів навичок цивілізованого образу життя.

Для забезпечення для індіанців цивілізованого розвитку Дж. Вашингтон запропонував програму із шести пунктів та видав новий закон про взаємовідносини з індіанцями 1 березня 1793 р. В третьому пункті обговорювалась знову ж таки роль торгівлі в просвітництві аборигенів. Через торгівлю з індіанцями «предметами цивілізації» американці мали просувати образ життя «білої людини». Звісно, торгівля з племенами «предметами цивілізації» не означало просвітництво племен повною мірою. Це був перший крок для підготовки індіанців до прийняття образу життя, а згодом і цінностей американського суспільства.

Крім того, надавалось фінансування для розповсюдження худоби, інструментів та спеціальних агентів, які повинні були навчати на практиці «цивілізаційним» навичкам американців. В цьому випадку, ставлення племені до просвітництва та допомоги залежало від того, який агент був прикріплений урядом до племені [52, с. 49-52].

Основоположник та завзятий практик курс політики просвітництва індіанських племен був третій президент США Т. Джефферсон (1801-1809 рр.). Для нього особисто просвітництво аборигенів було певною місією, ідеологічну

основу якої складала расова теорія, яку він виклав у своїй праці «Нотатки про штат Вірджинія» [52, с. 51].

Варто зазначити, що на кінець XVIII – на початку XIX ст. у американців не було однозначних поглядів, щодо тубільців. Відношення до них сильно відрізнялись: від сильної зневаги з боку жителів фронтиру, які прирівнювали індіанців із дикими звірами, і до романтичних ідей американських просвітників, які намагались піднести образ «благородного дикуна» [64].

Основні принципи політики просвіти індіанських племен, якими уряд США користувався ще довгий час: підвищення рівня освіти та допомога переходу аборигенам від варварства до цивілізації. Ці постулати для Т. Джефферсона були основою ідеї подальшого «об'єднання в єдиний народ» [53, с. 92-93]. Звичайно, це було не єдиною причиною проведення даного політичного курсу. Адже варто розуміти, що із вождями племен, які вміли писати та читати, було куди простіше домовлятися і врегульовувати конфлікти, які часто виникали на прикордонних територіях.

Т. Джефферсон із справжнім ентузіазмом ставився до реалізації політики просвіти індіанців. На відмінну від Дж. Вашингтона, він бачив у цьому дещо більше, а ніж просто стратегічну вигоду для країни. Просвіти індіанців було певною місією, ідеологічну основу якої становила расова теорія американського мислителя, яка викладена у праці Т. Джефферсона «Записки про штат Вірджинія» [3, с. 147-148].

У своєму доробку просвітник критикує погляди французького дослідника графа Жоржа Луї Леклерка де Бюффона, який в праці «Епохи природи» описував індіанців, як фізично та морально неповноцінних. Насправді він стверджував, що співіснування білих американців та корінних жителів цілком можливе, однак щодо афроамериканців – відкидав такі припущення. Цікавим є й те, що у Т. Джефферсона не виникало жодних сумнівів щодо спільного походження «білої»

та «червоної» рас, а відмінності між ними полягали, на його думку, лише у впливі історичного процесу [57, с. 30].

Т. Джефферсон зазначав, що основне завдання американського народу – допомога корінному населенню здійснити культурний стрибок, щоб перейти від стадії варварства, до цивілізації. Як «справжній філософ своєї епохи», він вважав, що аборигени просто не розуміють всіх плюсів цивілізаційного життя. Основним своїм завданням Томас Джефферсон вбачав допомогу індіанцям у створенні ферм та переходу землеробства [52, с. 53].

Політика мирного просвітництва корінного населення не довготривала віха в історії взаємовідносин між урядом США та індіанцями. Проте, деякі принципи даного політичного курсу можна прослідкувати впродовж всього XIX ст.

Четвертий президент Сполучених Штатів у своїй політичній програмі наслідував свого попередника. Не виключенням стало також і «індіанське питання» та політика просвітництва племен. Дж. Медісон на початку свого президентському терміну мав на меті висунути проєкт грошової підтримки індіанських племен для їх підготовки до «цивілізаційного» життя. Проте через певний застій у експортній торгівлі та загострення міжнародної ситуації дана програма не була розроблена [69, с. 113].

До війни та особливо після, у ході одного із принципів політики просвітництва, а саме підвищення рівня освіти, президентською адміністрацією почали широко залучатися протестантські церкви та організації. Ті бачили себе у ролі місіонерів, які розповсюджували не тільки освіту за американською системою, а і свої релігійні переконання серед індіанців. Фактично така діяльність протестантських місіонерів мала своє місце до кінця XIX ст., доки контроль над освітою не взяли Індіанські школи-інтернати [81, с. 18].

Місіонери в першу чергу знайомили корінне населення з християнською вірою, навчали їх писати та читати. В їх діях прослідковується позитивна роль

для взаємовідносин американців та індіанців. Однак, дана освіта була відмінною від необхідної для повсякденного життя аборигенів [40, с. 39].

Дж. Медісон підтримував діяльність однієї із найвідоміших місіонерських організацій «American Board of Commissioners for Foreign Missions», яка була заснована у 1810 р. у Бостоні. Головна мета цієї організації – розповсюдження християнського вчення непросвіченим народам. Сайрус Кінгсбарі, один із засновників місіонерської організації, хотів почати просвітницьку роботу із племені черокі. У своєму листі до уряду від 26 листопада 1816 р. він пояснив основне завдання даного проєкту – дати індіанцям знання, які допоможуть їм стати законослухняними громадянами та віруючими християнами [52, с. 54].

Оскільки на майбутнє потрібно було усунути можливість використання конфронтації між аборигенами та американцями у ворожих цілях, то дана пропозиція була прийнята президентською адміністрацією.

Перша місія організації «American Board of Commissioners for Foreign Missions» серед індіанців племені черокі почало свою роботу 13 лютого 1817 р. в Теннессі в поселені Чаттануга. Ця подія була певною мірою переломною, тому що тепер урядову політику просвітництва аборигенів неможливо було уявити без участі релігійних організацій. Саме поняття «просвітництво» стає синонімом поняття «християнізація» [53, с. 100- 101].

Діяльність деяких релігійних організацій була скомпрометованою через збут алкогольних напоїв серед племен. Ставлення індіанців до місіонерських шкіл було неоднозначним. З одного боку деякі вожді розуміли значення таких шкіл для їхнього племені, а з іншого боку – умови виховання в таких закладах були в «кращих» пуританських традиціях. Дітям доводилось терпіти насмішки та знущання із боку вихователів. Традиційні вірування племен намагались викоринити із свідомості дітей та і всього племені [52, с. 54].

Підсумовуючи, варто зазначити, що освіта в примітивній своїй формі була присутньою у повсякденному житті корінного населення. Спроби здійснити

освітню та просвітницьку діяльність племен Америки розпочались ще до утворення США. Поселенці колоній намагались навчити мови та навернути до християнства для кращої комунікації з індіанцями.

На політичному рівні політика просвітництва була зафіксованою в період президенства Дж. Вашингтона, однак, вона мала для нього лише позитивний характер для побудови вигідних економічних відносин. Справжнім ідейним рушієм даної політики виступав Т. Джефферсон. Здійснення просвітницької діяльності було певною місією для третього президента США, адже він вважав, що американці та індіанці зможуть «об'єднатись в один народ», але потрібно допомогти індіанцям зрозуміти та освоїти всю красу цивілізаційного життя.

Найчастіше до просвітництва племен залучали місіонерів з релігійних організацій, які крім навчання грамотності також розповсюджували слово Боже та насаджували християнську віру. Однак, період просвітництва індіанських племен не був довготривалою віхою в політичному курсу щодо «індіанського питання».

3.2 Місіонерські школи

Поступово уряд передає нішу просвітництва індіанських племен релігійним організаціям. У поселеннях та резервація починають створюватись протестантські місіонерські школи, які мали основне покликання – навернення індіанців до Ісуса Христа та перетворення «дикунів» на «цивілізоване» та слухняне населення.

Фінансування на освіту індіанців американський уряд став виділяти лише на початку XIX ст. і в основному через релігійні місії. Освіта корінного населення була частиною етнокультурної політики країни і повинна була слугувати, як релігійним, та і політико-економічним цілям США, що стосувались землі. За думкою уряду «дикому індіанцю потрібно тисяча акрів землі, для вільного

пересування. В той час, як освіченій людині, для утримання своєї сім'ї достатньо лише маленької ділянки...інтелект стимулює бережність та збільшує процвітання...» [44, с. 29].

З часом значна кількість індіанців племені черокі та чикасо захотіли навчитись читати. Представники багатьох племен почали усвідомлювати, що грамотність необхідна для розуміння звичаїв, поведінки, способу життя американців, а головне - взаєморозуміння у торгівлі та земельних питаннях. Однак, вони розуміли і всі ризики асиміляційних процесів [41, с. 145-146].

Значною мірою на подальший розвиток шкільної освіти для індіанських племен мав Цивілізований Акт прийнятий 3 березня 1819 р. У ньому йшлося про тісну співпрацю між місіонерськими релігійними організаціями з урядом США в питанні організації освітнього процесу для аборигенів [79, с. 3].

Значний вплив у Конгресі на прийняття Цивілізаційного Акту мав квакер Томас МакКенні. Згідно з Актом, президент повинен був найняти відповідних людей, які мали забезпечити відповідну освіту індіанцям. Навчання проводитиметься у вільний від сільськогосподарських робіт час. Вчителі повинні ж навчити дітей писати, читати та рахувати англійською мовою.

Індіанські племена чинили опір будь-яким освітнім планам уряду. Певною мірою племена розкололись: прогресивно налаштовані індіанці не відкидали ідей західної цивілізації та підтримували навчання, традиційно налаштовані верстви не долучались та повністю відкидали даний процес [41, с. 166- 167].

Після утворення в 1824 році Бюро у справа індіанців, саме вони завідували фінансовою частиною «цивілізації» племен. Тобто розподіляли кошти на церкви для потреб місіонерських шкіл з спеціально створеного «Civilization Fund». На 1824 р. даний фонд підтримував 32 школи із загальною кількістю учнів – 900 осіб. На 1830 р. було вже понад 50 шкіл з 1512 учнями. Кошти у «Civilization Fund» найчастіше потрапляли з грошової частки племен із земельних договорів, без відома індіанців [79, с. 4].

Протягом 60-ти років між 1819 по 1879 рр. більшість церковних шкіл знаходились в резерваціях або на території поблизу племені. Спочатку створювались денні школи, які знаходились під управлінням місіонерів. Відвідування таких шкіл була обов'язковою умовою для дітей від 6 до 16 років. В них забороняли дотримуватись традицій свого плем'я і розмовляти лише англійською [44, с. 29].

З точки зору необхідної асиміляції для індіанських племен дана схема та методика навчання була не вдалою. Тому, що діти повертались додому щодня, де вони все одно спілкувались на рідною мові та дотримувались традиційних релігійних обрядів.

Тоді на базі резервацій було прийнято рішення створити школи-пансіони, в яких діти проживали постійно і повертались додому на Різдво та літні канікули. Але і дана стратегія не допомогла в прискоренні асиміляційних процесів, прищеплення молодому поколінню індіанців американських цінностей, культурі та свідомості [81, с. 19].

Варто додати, що серед самих місіонерів дійсно панувала думка про праведність їхніх діянь. Вони дійсно вірили, що навернення до християнства, навчання у фермерській справі та пояснення переваг «цивілізованого життя» допоможе врятувати душі індіанців. Крім того, місіонери розуміли безпомічність племен у різного роду конфліктах із військовими загонами США., урядовими агентами та Конгресом [79, с. 4].

Дійсно до 60-тих років XIX ст. ефективність місіонерської школи була досить низькою, як в освітньому так і в методичному плані. Неодноразово йшла мова про знущання, побої, домагання та іншого роду психологічного тиску на дітей.

В 1869 р. відбулися певні реформи, які стосувались і місіонерських шкіл. Цей рік ознаменував створення Конгресом Ради індіанських комісарів і «Політику миру» президента У. Гранта, яка включала спрямованість на

досягнення двох важливих цілей: заміна корумпованих чиновників, званих «індіанським кільцем», релігійними людьми; християнізація корінних племен шляхом вилучення дітей із резервацій [79, с. 5].

Варто зазначити, що у середині індіанського суспільства також відбувалась певна трансформація. Вождями племен в основному ставали ті, хто отримав західну освіту та може мудро вести економічні справи із американцями. Однак були і консерватори у цих питаннях, які до останнього намагались втримати захист від впливу культури та «цивілізації» США [41, с. 168].

Підсумовуючи вище сказане, варто виділити наступні аспекти. Передання освітнього питання в руки релігійних організацій допомогло охопити одразу два необхідних аспекти асиміляції: християнізацію та освіту. Цивілізований Акт від 3 березня 1819 р. підкреслив необхідність створення місіонерських шкіл для блага розвитку племен.

Звичайно у середині індіанських племен були, як і прихильники західної освіти, так і категоричні противники. Одні вожді відстоювали ідею місіонерських шкіл, адже бачили в цьому шлях до кращого порозуміння з США. Інші ж розуміли, що йде наступ на культуру та свідомість корінного населення, для поступової асиміляції.

Місіонерські школи, які утворювались на території індіанських земель або резервацій, за даними уряду та самих місіонерів, не були настільки ефективними для етнокультурної політики, не давали бажаних результатів у «перевиховуванні» молодого покоління індіанців. Однією із вагомих причин, яка могла вплинути на дані, було те, що діти повертались із шкіл до своїх домівок, розмовляли рідною мовою та дотримувались релігійних обрядів. Тобто місіонерські школи були для них як певна необхідна умова, для мирного співіснування з американським суспільством, а не включенням в нього.

Статистичні дані та відсутність необхідно ефекту вимагало реформування освітнього та релігійного аспекту політики США. Постала ідея в створенні шкіл нового виду – шкіл-інтернатів.

3.3 Започаткування шкіл-інтернатів

Діяльність місіонерських організацій та шкіл не давала бажаного ефекту. Рівень асиміляції та окультурення індіанських племен не набувала необхідного рівня для «цивілізаційного» світ США.

До 1877 р. індіанці вважались розумово не здатними до системного навчання. Розпочалась розробка нововведень в освітній політиці США щодо індіанців. В даній структурі були присутні чотири основні взаємно допоміжні компоненти: особиста ініціатива інтелектуалів, активна участь навчальних закладів, робота місіонерських організацій та підтримка уряду США [44, с. 30].

Ідея створення шкіл-інтернатів для індіанців належить капітану Р. Г. Пратту. В 1875 році він організував невеличку школу для 72 ув'язнених апачей в Форті Маріон, де навчав їх англійської мови та проповідував християнство. Як наслідок, він вирішив продовжити свій досвід і 1 листопада 1878 року відкрив Індіанську школу в місті Карлайл в Пенсильванії, яка з часом стала однією із найголовніших шкіл-інтернатів в США. Метою Р. Пратта було «вбити індіанця і тим самим врятувати в ньому людину», іншими слова – повністю асимілювати аборигенів в американське суспільство [40, с. 41].

Р. Г. Пратт звертався до вождя сіу, щоб пояснити мету цих шкіл: «У Ваших людей більше немає шансів триматися подалі від білих. Ви будете змушені весь час зустрічатися з нами. Вашим дітям доведеться жити з нами... Ваше благо та благо ваших дітей вимагає, щоб діти Ваші отримали освіту, як у білої людини, говорили мовою білої людини та знати, як вона живе. Вони матимуть змогу

спілкуватись із білими людьми без перекладача чи індіанського агента...» [81, с. 19-21]

Уряд США повністю підтримав ініціативу і вже в жовтні 1879 вісімдесят чотири учні із племені сіу розпочали навчання. Кількість вихованців росла і до червня 1880 р. в навчальному закладі отримували освіту двісті тридцять дев'ять дітей різної племінної приналежності [44, с. 31].

В школі Карлайл частиною вихованої програми було обов'язкове проживання індіанських дітей протягом декількох місяців в американській сім'ї, де вони повинні були відчувати всі переваги життя в цивілізованому європейському стилі за християнськими канонами. Подібні школи були вигідні і для американців, оскільки вони відкрили нові робочі місця та також надати дешеву робочу силу в вигляді учнів [81, с. 19-20].

Ота Кте, індіанець племені Сіу, описав своє розчарування: «Перша кімната, в яку ми зайшли, була порожня. Посеред кімнати стояла чавунна піч, на якій поставили ліхтар. Вогню в печі не було. Ми оббігали всі кімнати, але вони були однакові — ні вогню, ні ліжок. Усе, що ми мали, — це ковдра, яку кожен приніс. Ми лягли спати на твердій підлозі, а було так холодно!».

Навчальна програма в індійській школі Карлайл була гнучка, відповідна до рівня розумових здібностей учнів. Навчання було як професійним, так і академічним, і повинно було тривати до рівня 10-го класу. Навчання включало англійську мову, хімію, фізику, державне управління, географію, історію, поглиблену математику та біологію. Очікувалося, що індіанці будуть брати участь у різних позакласних заходах у школі.[81, с. 20]

Правила в школі-інтернаті були дуже жорстокими. Учням коротко зістригали волосся, переодягали із традиційного одягу в шкільну форму і замінювали їхні традиційні іменна на біблійні. В школах було заборонено будь-які прояви культури та релігії індіанців. Умови проживання були жахливими, крім того, учні важко працювали, що сильно відобразилось на їхньому здоров'ї.

Індіанських дітей на довго відлучали від сім'ї, що негативно впливало на їхню психіку. Частіше всього сім'ї не хотіли віддавати своїх дітей у школи-інтернати, тоді їх забрали силою. Їм навмисно й систематично прищеплювали сором за те, що вони індіанці, через висміювання їхніх релігій та їхнього способу життя. Сором, який усвідомлювався як ненависть до себе та власної культури. Частими випадками в школах-інтернатах було самогубство та втечі учнів.

В індіанській школі Карлайл в період з 1883 по 1918 було 1842 випадків дезертирства і майже 500 смертей. Показник у 3,5-4,5 рази вище по країні на той час. Схоплених після втечі – карали фізичними обмеженнями, побиттям та ізоляцією в неосвітлених підвалах та неосвітлених і непровітрюваних господарських будівлях, призначених як тюрми [79, с. 6-7].

Окремим аспектом була боротьба із язичництвом, долучення до християнства. Віра та освіта йшли поруч у навчанні індіанців. Важливість школи-інтернату в місті Карлайл стало те, що сорок сьомий конгрес, не зважаючи на смертність, відсутність відповідних умов, жорстокого поводження та великий відсоток втеч, визнав експеримент вдалим.

Протягом наступних кількох десятиліть школи були створені по всій території США, включаючи такі місця, як Chemawa Indian School (Орегон), Haskell Institute (Канзас) та Chilocco Indian School (Оклахома). Протягом наступних десятиліть система шкіл-інтернатів стала типовим навчальним закладом для індіанців на наступні кілька поколінь [81, с. 19-20].

Завдяки просвітницькій роботі в американському суспільстві з'явився стійкий інтерес до асиміляції, освіти, культурі індіанців. Аборигени стали невід'ємною частиною національної свідомості, як унікальний символ могутності американської цивілізації. На світогляд американців в даний період вплинуло дві книги: Дж. У. Меніпенні «Наша турбота про індіанців» 1879 р. та Х. Х. Джексон «Століття безчестя».

Виїзні лекції та костюмовані шоу несли знання про культуру та побут індіанців простим американцям. Про переселення та загибель значної частини племені понка американське населення дізналось із виступів вождя племені Стоячого Медвідя та індіанської дівчини Ясні Очі. В Чикаго, Філадельфії, Нью-Йорку, Бостоні американці приходили, щоб почути про пригоди племені понка [44, с. 31].

На перший погляд, освіта індіанців та просвітництво американців індіанською культурою мала б згладити кути між урядом та племенами. Однак, деякі індіанські племена боялись віддавати своїх дітей на навчання у жорстокі та християнські школи-інтернати.

Старійшини племен, які були свідками катастрофічних змін XIX ст. – кровопролитних війн, винищення бізонів, хвороб, голоду, створення та переселення племен в резервації, вважали школи одним із механізмів їх знищення. Фактично, американці зробили висновки опираючись на слова Р. Г. Пратта, що єдиний шлях врятувати індіанців – це вбити у них все індіанське, а починати варто з дітей. За планом Бюро у справах індіанців вдала асиміляція школярів-аборигенів була покликана вирішити «індіанське питання» [40, с. 43].

Після закінчення школи, випускники повинні були «нести цивілізацію» в свої племена, тобто асимілюватись самим та допомогти в цьому своєму племені. Однак, це відбувалось дуже рідко. Навіть ті учні, які зовні підкорились, таємно між собою спілкувались рідною мовою та підтримували свою віру. Для багатьох індіанських дівчат і хлопців єдиними спогадами були побиття або, що ще гірше, примусовий сексуальний контакт з дорослими. Діти перебували під контролем кількох дорослих, які поділяли думку, що їхні підопічні були дикунами та язичниками, якими треба керувати, приручати та «цивілізувати» [79, с. 7].

Президент, міністр внутрішніх справ, адміністрація сподівалась, що завдяки елементарній освіті, особливо трудовому навчанню, індіанці стануть фермерами, робітниками. Отримають власність та право громадянства,

братимуть участь в політичному житті країни. Однак, ніхто не помічав, які жахливі умови та ставлення здійснюються в школах-інтернатах, що ще більше відштовхувало молоде індіанське покоління від «цивілізації» США.

Підсумовуючи вище зазначене можна зробити висновки, що школи-інтернати для індіанців мали в своїй основі благородну мету – окультурення, навчання «цивілізаційному життю», включення в американське суспільство молоде покоління індіанців з різних племен.

Однак, на практиці, як виявилось, втілити дані мотиви було складніше. Перша офіційна школа-інтернат для індіанських учнів, в місті Карлайл штат Пенсильванія, заклала основу для розширення мережі шкіл в інших містах США. Очевидно, що певною мірою негативний методичний досвід, жахливе ставлення, психологічне нищення юних індіанців було перейняте і у подібних школах інших штатів.

Розпочинається новий етап боротьби між американцями та індіанцями. За ідеями Р.Г. Пратта – «необхідно знищити індіанця, щоб врятувати в ньому людину». Відповідно ця боротьба обрала вектор на психологічно не сформованих, культурно недосвідчених дітей. Адже, процесу асиміляції та навчання вони зможуть піддатись легше, ніж свідоме старше покоління.

Звичайно, були і прихильники та щирі «романтики», які вірили у культурний симбіоз та ефективність даних шкіл не лише для індіанських племен, а і американського суспільства.

ВИСНОВКИ

Роблячи підсумки даного дослідження, можна виділити наступні моменти.

Були виявлені етапи формування і характер політики щодо «індіанського питання», її ідеологічні основи, показано місце, яке займав даний політичний курс США в період з квітня 1775 по грудень 1890 рр.

В умовах Війни за незалежність пріоритетним напрямом індіанської політики колоній було запобігання утворення англо-індіанського союзу проти патріотів. В цих умовах питання організації взаємостосунків через торгівельні угоди мав неоднозначний характер, адже справедливість відходила на другий план.

Після Війни за незалежність, головним вектором політики було встановлення домовленостей із племенами туземців, які підтримували Англію у військових протистояннях. Налагодження відносин та підтвердження домовленостей, які були сформовані під час революції. Завоювання територій за Аллеганськими горами стало реальною перспективою подальшого політичного курсу.

Ідейна складова розвитку взаємовідносин була офіційно висловлена за президенства Дж. Вашингтона. Головною метою подальшої політики – концепція взаємозалежності мирних відносин від торгівлі. Дж. Вашингтон зрозумів, що будучи монополістом у торгівельних відносинах із індіанцями дозволить контролювати земельне питання та подальше просування у глиб континенту.

Наступні президенти США, які перебували на посаді до 1829 р., продовжували політичний курс оформлений Дж. Вашингтоном та Т. Джефферсоном.

Політика мирного просвітництва індіанських племен починає занепадати після Англо-Американської війни 1812-1815 рр. Це пов'язано із декількома чинниками: розкол серед індіанських племен під час вибору союзника у війні, що

показало ворожу налаштованість проти штатів; зміни в ставленні американців щодо аборигенів, що пов'язано із бажання подальшого просування і захоплення територій на Заході. Варто додати, що деякі принципи просвітництва племен трансформувались та використовувались продовж XIX ст. урядом.

Зміна вектору політики американського уряду на чолі Е. Джексона було очікуваним, адже із початку своєї політичної кар'єри він яро виступав проти індіанських племен. Закон про «переселення індіанців» 1830 р. остаточно показав ворожу налаштованість.

Е. Джексон переконував конгресменів, що цей закон піде на користь, як США у економічному та політичному плані, так і індіанським племенам, адже допоможе зберегти їхню культуру. Основним аргументом було – остаточно припинення військових сутичок між мирними американцями та індіанцями. Даний закон про «переселення індіанців» задав новий вектор політиці щодо «індіанського питання» - очищення американських штатів від аборигенів будь-якими методами та плавне просування на Захід.

Політика викупу та переселення індіанців на «вільні землі» набула обертів. Витісняючи на «Дикий Захід» кількість торгівельно-земельних договорів в період з 30-х по 60-ті рр. XIX ст. все збільшувалась, однак, вигоду від них отримували лише уряд США.

Продовження курсу політики Е. Джексона, щодо «переселення індіанців» у поєднанні із деякими рисами просвітництва, активно використовувалось та впроваджувалось його наступниками. Фактично всі штати були звільнені від індіанських племен, за виключення невеличких поселень, які підпорядковувались федеральному уряду.

Як наслідок дій уряду впродовж 1812-1861 р. території розселення корінного населення все зменшувались. Одиниці племен залишились на землі своїх предків, фактично всіх тубільців перемістили у штучні резервації, які були підконтрольні уряду США.

Під час Громадянської війни індіанські племена були опосередковано втягнуті у протистояння Півдня та Півночі. Причини участі племен були різними від прямої участі до близького розташування до територій військових дій. Однак, наслідки Громадянської війни були для племен певною мірою згубні.

Боротьба Півночі та Півдня відобразилась і на єдності в середині індіанського суспільства, адже як помітно за тенденцією попередніх військових сутичок на континенті, племена розділялись у своїх політичних переконаннях, підтримували різні табори. В кінцевому результаті на інтереси індіанців після закінчення Громадянської війни не зважали. 14 поправка до Конституції США не включала індіанців в число «громадян» країни.

Наступ на Захід посилювався, відповідно і створювались нові конфліктні моменти, що доводили відносини між урядом США та індіанцями до остаточної крапки. Прийняття в 1871 р. Акту про «приєднання індіанських земель» поставило початок повної, невідвортної експансії Заходу континенту. Акт Дауеса підкріпив положення повного обезземелення індіанців.

Дані утиски призвели до утворення нової месіанської релігійної течії серед індіанців «Пляски духа», яка містила в собі ритуальні танці та повний пацифізм. Дані заходи насторожували американське суспільство та уряд. Однак, можна розцінювати дану подію, як привід для остаточної розправи та ліквідації останнього оплату вільних індіанських племен. Бійня на річці Вундед-Ні поставила крапку у земельному питанні та стерла із карт континенту поняття «індіанський кордон».

У свідомості американського суспільства з плином історичних обставин та взаємовідносин із корінним населенням сформувалась певна амбівалентність щодо образу індіанців. Така роз'єднаність у свідомості американців щодо індіанців сформувалась за рахунок постійної політичної «гойдалки» у відносинах уряду США та аборигенів.

Виховання у індіанців прихильності до американського цивілізованого світу повинно було поступово здійснити процес «асиміляції», який був основним вектором соціальної політики уряду США.

Даний процес уряд США почав втілювати поступово. Спочатку шляхом просвітництва. Третій президент – Т. Джефферсон, був найбільшим ентузіастом у проведенні політики просвітництва, щодо індіанського питання. Експансіоністські плани, на його думку, потрібно було впроваджувати шляхом просвітництва індіанських племен, їх поступової акультурації до цивілізації та асиміляції до американської нації. Однак епоха просвітництва була недовготривалою віхою в історії «індіанського питання».

Залучення місіонерських організацій започаткувало нову традицію для просвітлення та освіти корінного населення – місіонерські школи. Саме вони були покликані навертати молоде покоління індіанців до християнства, навчати не лише «цивілізації» у побуті та обробці землі, але і надавали учням освіту європейського зразка.

Місіонерські школи, які утворювались на території індіанських земель або резервацій, за даними уряду та самих місіонерів, не були настільки ефективними для етнокультурної політики, не давали бажаних результатів у «перевиховуванні» молодого покоління індіанців

Школи-інтернати утворювались швидше за зразком та на основах військової-в'язниці. Тобто, діти були у повному контролі розпорядників школи, мали жахливі умови існування, потерпали від насильства та психологічного тиску. Такі методи організації освітнього процесу, звісно ж не йшли на користь процесу асиміляції індіанців, адже діти тікали, вчиняли самогубства та отримували значні психологічні травми, які вплинули на формування їхньої свідомості та подальшого світогляду.

Тому можна із впевненістю сказати, що політика асиміляції та практичне застосування її на індіанських дітях була повністю провалена та лише відштовхнула індіанців назад від «цивілізації» американської спільноти.

Всі завдання, які були поставлені на початку виконання даної дипломної роботи, були виконанні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 14 поправка до Конституції США. URL: <https://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnstUS.htm>
2. Декларація незалежності Сполучених Штатів Америки. – 4 липня 1776. URL: [http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc2/1776%20\(07\)%2004.USA.php](http://www.hainyzhnyk.in.ua/doc2/1776%20(07)%2004.USA.php)
3. Джефферсон Т. Автобіографія. Заметки о штате Виргиния / под ред. А. А. Фурсенко. Л.: Наука. Ленинградское отделение, 1990. 314 с.
4. Конституція США. 17 вересня 1787. URL: https://pidruchniki.com/1029022858669/pravo/konstitutsiya_ssha_veresnya_1787
5. Паризький мирний договір. 3 вересня 1783. URL: <https://avalon-law.ru/2014/07/30/1783>
6. Статті конфедерації. 1 марта 1781. URL: http://pnu.edu.ru/ru/faculties/full_time/uf/iogip/study/studentsbooks/histsources2/ipgzio20/
7. Adams J. First Annual Address to Congress November 22, 1797. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/first-annual-address-congress>
8. Adams J. Extract from the Autobiography. 23. Tuesday. URL: <https://oll.libertyfund.org/titles/adams-the-works-of-john-adams-vol-2-diary-notes-of-debates-autobiography>
9. An Act to Provide for the Allotment of Lands in Severalty to Indians on the Various Reservations, Statutes at Large 1887. URL: <https://public.csusm.edu/nadp/a1887.htm>
10. Buren M. First Annual Message, 05 December 1837. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/first-annual-message-4>

11. Cherokee phoenix, and Indians' advocate, 15 May 1830. Chronicling America: Historic American Newspapers. Lib. of Congress. URL: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn83020874/1830-05-15/ed-1/>
12. Documents of United States Indian Policy / Edited by F.P. Prucha. – University of Nebraska Press Lincoln and London, 1990. – 390 p.
13. From George Washington to James Duane, 7 September 1783. URL: <https://founders.archives.gov/documents/Washington/99-01-02-11798>
14. Jackson A. First Annual Message, 08 December 1829. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/first-annual-message-3>
15. Jackson A. Second Annual Message, 06 December 1830. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/second-annual-message-3>
16. Jackson A. Third Annual Message, 06 December 1831. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/third-annual-message-3>
17. Jefferson T. First Annual Message, 8 December 1801. URL: <https://millercenter.org/the-presidency/presidential-speeches/december-8-1801-first-annual-message>
18. Madison J. Special Message, 01 June 1812. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/special-message-887>
19. Pierce F. Second Annual Message, 04 December 1854. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/second-annual-message-8>
20. Polk J. K. First Annual Message, 02 December 1845. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/first-annual-message-6>
21. Polk J. K. Second Annual Message, 08 December 1846. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/second-annual-message-6>
22. Polk J. K. Third Annual Message, 07 December 1847. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/third-annual-message-6>
23. The letter, sent by Chief Seattle of the Dwamish Tribe in Washington to President Pierce in 1855. URL: <https://america-xix.org.ru/library/seattle-letter/>

24. Treaty of Peace and Amity between His Britannic Majesty and the United States of America, 24 December 1814. URL: <https://govtrackus.s3.amazonaws.com/legislink/pdf/stat/8/STATUTE-8-Pg218.pdf>
25. Tyler J. First Annual Message, 07 December 1841. URL: <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/first-annual-message-5>
26. Vermont phoenix, 15 June 1838. Chronicling America: Historic American Newspapers. Lib. of Congress. URL: <https://chroniclingamerica.loc.gov/lccn/sn98060050/1838-06-15/ed-1/>
27. Washington G. First Annual Address to Congress January 8, 1790. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/?pid=29431>
28. Washington G. Second Annual Address to Congress December 8, 1790. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29432>
29. Washington G Third Annual Address to Congress October 25, 1791. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29433>
30. Washington G. Fourth Annual Address to Congress November 6, 1792. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29434>
31. Washington G. Sixth Annual Address to Congress November 19, 1794. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29436>
32. Washington G. Seventh Annual Address to Congress December 8, 1795. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29437>
33. Washington G. Eight Annual Address to Congress December 7, 1796. URL: <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=29438>

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

34. Абакумов А. Неизвестная война: 2-я Крикская война 1836-37 гг. URL: http://www.mezoamerica.ru/indians/north/creek_war2.html

35. Аптекер Г. «История американского народа». Американская революция 1763-1783 / Герберт Аптекер; пер. с англ. И. Романова. М.: Издательство иностранной литературы, 1962. 382 с.
36. Браун Д. Схороните мое сердце у Вундед-Ни. История американского Запада, рассказанная индейцами. М.: Прогресс, 1984. 382 с.
37. Бурстин Д. Америкацы: демократический опыт: Пер. с англ. /Под общ. ред. и с коммент. В.Т. Олейника. М.: Изд. группа «Прогресс» «Литера», 1993. 832 с. URL: <http://www.grinchevskiy.ru/books/americanci-demokraticheskiy-opit/>
38. Бурстин Д. Американцы: национальный опыт: пер. с англ. Ю.А. Зараховича. М.: Изд. Группа «Прогресс» «Литера», 1993. 624 с.
39. Вард Г. История США / Грег Вард; пер. с англ. И.А. Сергеевой. М.: АСТ: Астрель, 2009. 256 с.
40. Данчевская О.Е. Ценностные позиции образования в развитии индейских культур США //Аналитика культурологии: научный журнал. М., 2006. №5. С. 36-48.
41. Джеймс В. Історія американської освіти. Школа, суспільство та загальний добробут. с. 579 URL: <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/documents/publication/HistoryAmerEdu.pdf>
42. Зинн Г. Народная история США: с 1492 года до наших дней / пер. с англ. М.: Издательство «Весь мир», 2006. 800с.
43. Золотаревская И. А. Индейцы США в годы гражданской войны // К столетию гражданской войны в США". М. 1961. URL: <https://america-xix.ru/library/zolotarevskaya-civilwar-indeans/>
44. Иванов И.Ю. Американское общество и индейская политика властей в 1877-1881 годах.// Вестник Брянского государственного университета. Брянск. 2010. № 2. С. 28-32.

45. Ильина А. Д. Насильственное переселение индейцев крикского племени во время управления США Эндрю Джексонем // Развитие общественных наук российскими студентами. 2017. Вип. 1. С.15-18.

46. Ирхин И. В. Конституционно-правовой статус племен и резерваций индейцев США (В Контексте института территориальной автономии). Lex russica (Русский закон). 2018.№6. С.129-146

47. Исаев С.А. «Пять цивилизованных племен» в пределах США до депортации 1830 г. // Этнографическое обозрения № 3 2021 С. 83-97

48. История США в четырех томах: в 4 т. / Н.Н. Болховитинов, М.С. Альперович, Р.Ф. Иванов, Л.Ю. Слёзкин, А.А. Фурсенко. М.: Наука, 1983. Т. 1.: 1607-1877. 685 с.

49. Калашников В.М. Монетарна політика «Батьків-засновників» США і Війна за незалежність // Історія торгівлі, податків та мита. 2014. № 2 (10). С. 63-73.

50. Козачук О.О. Еволюція політики США щодо індіанців у 1776–1924 рр. // Панорама політологічних студій. 2013. Вип. 10. С. 247-257.

51. Калашніков В.М. Правовий статус «індіанської землі» у Сполучених Штатах: до 130-річчя Акту Дауеса (1887) // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції №6 Том 1. 2017 С. 19 – 29.

52. Нелин Т.В. Американская политика просвещения индейских племен (конец XVIII – начало XIX в.) // Вестник Волгоградского государственного университета. Серия 4: История. 2014. № 1 (25). С. 49-56.

53. Нелин Т.В. Начальный этап правительственной политики повышения уровня образования среди коренных американцев в США // материалы Международного научнопрактического семинара. Волгоград: Изд-во ВолГУ. 2002. С. 90-103.

54. Нелин Т.В. Покупка Луизианы и «индейский вопрос» в США // Americana. Вып. 6. Волгоград. 2004. С. 34–35.

55. Пивоваров А.А. Основные вопросы правового положения индейцев США // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. 2009. № 12. С. 65-69.

56. Полозова Е. М. Дорога Слез / Е. М. Полозова. 2010. URL: <http://ushistory.ru/esse/384-doroga-slyoz.html>

57. Согрин В.В. Идеология в Американской истории от отцов-основателей до конца XX века. М.: Наука, 1995. 238 с.

58. Согрин В.В. Центральные проблемы истории США. М.: Весь Мир, 2003. 352 с.

59. Стельмах В. Г. и др. Тропую слез и надежд: (Книга о современных индейцах США и Канады) / В. Г Стельмах, В. А. Тишков, С. В. Чешко. М.: Мысль. 1990. 316 с.

60. Стукалин Ю. В. На просторах прерий. Трубка мира и топор войны (Другая история). М. 2009. 303 с.

61. Тернер Ф.Дж. Значення фронтиру в американській історії // Україна модерна. 2011. № 18. С. 11-46

62. Тимченко А.И. Англо-Американская война 1812-1815 гг. И американское общество: дисс. к.и.наук: 07.00.03 / Курск. Курский государственный университет. 2016. 252 с.

63. Уайт Дж. Индейцы Северной Америки. М.: Центрполиграф, 2006. с. 157

64. Филимонова М.А. Двойственный образ индейца в культуре американского просвещения // Ученые записки: Электронный научный журнал Курского государственного университета. 2018. № 1 (45). URL: <http://scientific-notes.ru/pdf/050-014.pdf>

65. Фильчиков С. С. Путь доблести: индейцы в армии США // Проблемы истории, филологии, культуры. 2013. № 1(39). С. 98-106.

66. Фостер. У. З. Очерк политической истории Америки. М., 1953. С. 789-790

67. Фредерик Дж.Т. Значення фронтиру в американській історії // Україна модерна. 2011. № 18. С. 11-46.

68. Фурсенко А.А. Американская революция и образование США. Ленинград: Наука. 1978. 414 с.

69. Хайдекинг Ю. Американские президенты: 41 исторический портрет от Джорджа Вашингтона до Билла Клинтона. Ростов-на-Дону: изд-во «Феникс». 1997. 640 с.

70. Шведов В.Г. Индейские войны первой волны на территории Соединенных Штатов Америки // Вестник Приамурского государственного университета им. Шолом-Алейхема. 2014. № 3 (16). С. 91-102

71. Яковлев Н.Н. Вашингтон. М.: Молодая гвардия, 1973. 416 с.

72. Ярыга А.А. Создание и принятие конституции США в 1787-1789 гг. // Марийский юридический весник. 2015. № 3 (14). С. 38-42.

73. American Military History. Volume 1. Center of Military History United States Army Washington, D.C., 2005. p. 417

74. Blodgett B. Tecumseh: His role in the Cause and Conduct of the War of 1812. URL: <https://sites.google.com/site/blodgetthistoricalconsulting/tecumseh>

75. Bunn M., Clay W. Battle for the Southern Frontier: The Creek War and the War of 1812. Charleston, 2008.

76. Coulter E. The Confederate States of America, 1861—1865. Louisiana State University Press, 1950, p. 49.

77. Jacobs W.R. Dispossessing the American Indian. New York, 1972. 240 p.

78. James W. Covington. An Episode in the Third Seminole War // Florida Historical Quarterly (FHQ), vol. XLV, № 2. P. 45-59.

79. Legal Review. Native American Rights Fund. Summer 2013. Vol. 38. No. 2. P. 20 URL: <https://narf.org/nill/documents/nlr/nlr38-2.pdf>

80. O'Donnell J. H. Southern Indians in the American Revolution. – Knoxville: University of Tennessee Press, 1973. 171 p.

81. Stan Junean History and Fondation of American Indian Education. –
Montana: Office of Public Instruction, 2012. 96 p.

82. Turner, Frederick Jackson. The Frontier in American History. New York:
Holt. 1921.